

Szkolenia w zakresie cross-compliance w woj. kujawsko-pomorskim

materiały szkoleniowe

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa Inwestująca w Obszary Wiejskie”.

Publikacja współfinansowana jest ze środków Unii Europejskiej w ramach działania „Transfer Wiedzy i działalność informacyjna”, poddziałania „Wsparcie dla działań w zakresie kształcenia zawodowego i nabywania umiejętności” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020.

Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 – Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Publikacja opracowana przez Kujawsko-Pomorski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Minikowie

Bezpłatna broszura dla uczestników szkoleń

**Skład konsorcjum realizującego operację
„Szkolenia w zakresie cross-compliance w woj. kujawsko-pomorskim”
w ramach działania „Transfer wiedzy i działalność informacyjna”
objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 dla poddziałania 1.1
„Wsparcie dla działań w zakresie kształcenia zawodowego i nabywania umiejętności”**

Kujawsko-Pomorski Ośrodek Doradztwa Rolniczego

w Minikowie.

89-122 Minikowo

tel. 52 386 72 14

e-mail: sekretariat@kpodr.pl

Kujawsko-Pomorska Izba Rolnicza

z/s w Przysieku

Przysiek, 87-134 Zławieś Wielka

tel: 56 678 92 40 lub 41

e-mail: izbarolnicza@kpir.pl

ISBN 978-83-65181-51-0

Wstęp

- Reforma Wspólnej Polityki Rolnej powiązała otrzymywanie płatności bezpośrednich i płatności specyficznych z obowiązkiem spełnienia określonych standardów przez gospodarstwo zwanych zasadą wzajemnej zgodności (cross-compliance).

W Polsce, normy i wymogi wzajemnej zgodności wdrożone zostały w obszarach:

- od roku 2004 - normy w zakresie dobrej kultury rolnej,
- od roku 2009 - wymogi w zakresie ochrony środowiska, identyfikacji i rejestracji zwierząt,
- od roku 2011 - wymogi w zakresie zdrowia publicznego, zdrowia zwierząt i zdrowotności roślin,
- od roku 2013 - wdrożone zostały wymogi w zakresie dobrostanu zwierząt.
- od roku 2015 - zmniejszono liczbę obowiązujących norm i wymogów

W nowym systemie (tak jak dotychczas) wysokość otrzymywanych przez rolników płatności bezpośrednich oraz płatności nieinwestycyjnych w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 i 2014-2020, uzależniona będzie od spełniania zasady wzajemnej zgodności, na którą składają się:

- normy dotyczące utrzymania gruntów wchodzących w skład gospodarstwa rolnego w dobrej kulturze rolnej zgodnej z ochroną środowiska (DKR)
- wymogi z zakresu zarządzania (Statutory Management Requirements - SMR), określone w załączniku II do rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1306/2013.

W przypadku nieprzestrzegania norm i wymogów wzajemnej zgodności konsekwencją jest zmniejszenie przyznawanych rolnikowi płatności bezpośrednich oraz płatności w ramach niektórych działań nieinwestycyjnych PROW 2007-2013 oraz PROW 2014-2020, między innymi płatności:

- płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami (ONW),
- rolnośrodowiskowych,
- rolnośrodowiskowo-klimatycznych
- ekologicznych,
- na zalesianie gruntów rolnych.

Od roku 2015 nastąpiły zmiany. Zasada wzajemnej zgodności obejmuje mniejszą niż dotychczas liczbę wymogów i norm DKR. Wymogi te zostały podzielone na następujące obszary:

- środowisko, zmiana klimatu oraz utrzymanie gruntów w dobrej kulturze rolnej;
- zdrowie publiczne, zdrowie zwierząt i zdrowie roślin;
- dobrostan zwierząt.

W ramach zmian usunięto wymogi dotyczące stosowania osadów ściekowych (dotychczasowy SMR 3) oraz chorób zwierząt: pryszczycy, choroby pęcherzykowej świń i choroby niebieskiego języka (dotychczasowe SMR-y 13-15). Natomiast w zakresie norm DKR najistotniejsza zmiana dotyczy obowiązku utrzymania gruntów rolnych. Do tej pory wymogi realizowano przez normy m.in. ochronę trwałych użytków zielonych i przeciwdziałanie wkraczaniu niepożądanego rośliności na grunty rolne. Obecnie obowiązek ten został wzmocniony i stanowi teraz kryterium kwalifikowalności do płatności bezpośrednich gruntów, na których nie jest prowadzona produkcja.

W związku z prowadzeniem w życie ustawy - Prawo wodne (Dz. U. poz. 1566, z późn. zm.) oraz rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 5 czerwca 2018 r. w sprawie przyjęcia „Programu działań mających na celu zmniejszenie zanieczyszczenia wód azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych oraz zapobieganie dalszemu zanieczyszczeniu” (Dz. U. poz. 1339) od 2018 r. zostały wprowadzone zmiany w zasadach wzajemnej zgodności w zakresie:

- √ norm Dobrej Kultury Rolnej Zgodnej z Ochroną Środowiska w szczególności dotyczącej:
 - pozwoleń wodnoprawnych
 - norm określających strefy buforowe wzdłuż cieków wodnych oraz
- √ wymogów wzajemnej zgodności w zakresie ochrony wód przed zanieczyszczeniami spowodowanymi przez azotany pochodzenia rolniczego.

1. Przepisy prawne dotyczące norm i wymogów wzajemnej zgodności:

1.1. Unijne:

- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1307/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiające przepisy dotyczące płatności bezpośrednich dla rolników na podstawie systemów wsparcia w ramach wspólnej polityki rolnej oraz uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 637/2008 i rozporządzenie Rady (WE) nr 73/2009 (Dz. Urz. UE L 347 z 20.12.2013, str. 608, z późn. zm.),
- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1306/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie finansowania wspólnej polityki rolnej, zarządzania nią i monitorowania jej oraz uchylającego rozporządzenia Rady (EWG) nr 352/78, (WE) nr 165/94, (WE) nr 2799/98, (WE) nr 814/2000, (WE) nr 1290/2005 i (WE) nr 485/2008 (Dz. Urz. UE L 347 z 20.12.2013, str. 549, z późn. zm.),

- Dyrektywa Rady 91/676/EWG z dnia 12 grudnia 1991 r. dotycząca ochrony wód przed zanieczyszczeniami powodowanymi przez azotany pochodzenia rolniczego (Dz. Urz. UE. L 375 z 31.12.1991 z późn. zm.),
- Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/147/WE z dnia 30 listopada 2009 r. w sprawie ochrony dzikiego ptactwa (Dz. Urz. UE. L 20 z 26.01.2010 r.),
- Dyrektywa Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory (Dz. U. UE. L 206 z 27.07.1992 z późn. zm.),
- Rozporządzenie (WE) nr 178/2002 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 28 stycznia 2002 r. ustanawiające ogólne zasady i wymagania prawa żywnościowego, powołujące Europejski Urząd ds. Bezpieczeństwa Żywności oraz ustanawiające procedury w zakresie bezpieczeństwa żywności (Dz. Urz. WE. L 31 z 01.02.2002 r.),
- Rozporządzenie (WE) nr 852/2004 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie higieny środków spożywczych (Dz. Urz. UE. L 139 z 30.04.2004 r. str. 1 z późn. zm.),
- Rozporządzenie (WE) nr 853/2004 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 29 kwietnia 2004 r. ustanawiające szczególne przepisy dotyczące higieny w odniesieniu do żywności pochodzenia zwierzęcego (Dz. Urz. UE. L 139 z 30.04.2004 r. str. 55 z późn. zm.),
- Rozporządzenie (WE) nr 183/2005 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 12 stycznia 2005 r. ustanawiające wymagania dotyczące higieny pasz (Dz. Urz. UE. L 35 z 08.02.2005 r.),
- Dyrektywa Rady 96/22/WE z dnia 29 kwietnia 1996 r. dotycząca zakazu stosowania w gospodarstwach hodowlanych niektórych związków o działaniu hormonalnym, tyreostatycznym i β -agonistycznym i uchylająca dyrektywy 81/602/EWG, 88/146/EWG, oraz 88/299/EWG (Dz. Urz. WE L 125 z 23.05.1996 r.),
- Dyrektywa Rady 2008/71/WE z dnia 15 lipca 2008 r. w sprawie identyfikacji i rejestracji świń (Dz. Urz. UE L 213 z 08.08.2008 r. z późn. zm.),
- Rozporządzenie (WE) nr 1760/2000 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 17 lipca 2000 r. ustanawiające system identyfikacji i rejestracji bydła i dotyczące etykietowania mięsa wołowego i produktów z mięsa wołowego oraz uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 820/97 (Dz. Urz. WE. L 204 z 11.08.2000 r.),
- Rozporządzenie Rady (WE) nr 21/2004 z dnia 17 grudnia 2004 r. ustanawiające system identyfikacji i rejestrowania owiec i kóz oraz zmieniające rozporządzenie (WE) nr 1782/2003 i dyrektywy 92/102/EWG i 64/432/EWG (Dz. Urz. UE. L 5 z 09.01.2004 r. str. 8 z późn. zm.),
- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 999/2001 z dnia 22 maja 2001 r. ustanawiające zasady dotyczące zapobiegania, kontroli i zwalczania niektórych pasażowalnych gąbczastych encefalopatii (Dz. Urz. WE. L 147 z 31.05.2001 r. str. 1 z późn. zm.),
- Dyrektywa Rady 2008/119/WE z dnia 18 grudnia 2008 r. ustanawiająca minimalne normy ochrony cieląt (Dz. Urz. UE L 10 z 15.01.2009 r. str. 7),
- Dyrektywa Rady 2008/120/WE z dnia 18 grudnia 2008 r. ustanawiająca minimalne normy ochrony świń (Dz. Urz. UE L 47 z 18.02.2009 r. str. 5),
- Dyrektywa Rady 98/58/WE z dnia 20 lipca 1998 r. dotycząca ochrony zwierząt gospodarskich (Dz. Urz. WE L 221 z 08.08.1998 r. str. 23 z późn. zm.),

1.2 Krajowe

- Ustawa z dnia 5 lutego 2015 r. o płatnościach w ramach systemów wsparcia bezpośredniego (Dz. U. poz. 308, z późn. zm.),
- Obwieszczenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 10 marca 2015 r. w sprawie wykazu wymogów określonych w przepisach Unii Europejskiej z uwzględnieniem przepisów krajowych wdrażających te przepisy (M.P. z 8 kwietnia 2015 r. poz. 329 z późn. zm.),
- Obwieszczenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 24 lipca 2018 r. o zmianie wykazu wymogów określonych w przepisach Unii Europejskiej z uwzględnieniem przepisów krajowych wdrażających te przepisy (M.P. z 31 lipca 2018 r. poz. 734),
- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 5 czerwca 2018 r. w sprawie przyjęcia „Programu działań mających na celu zmniejszenie zanieczyszczenia wód azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych oraz zapobieganie dalszemu zanieczyszczeniu” (D.U. z 12 lipca 2018 r. Poz. 1339),
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 16 grudnia 2016 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt (Dz. U. z 2016 r., poz. 2183),
- Obwieszczenie Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 20 lipca 2018 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy o ochronie przyrody (Dz. U. poz. 1614),
- Ustawa z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt (Dz. U. z 2014 r. poz. 1539, z późn. zm.),

- Ustawa z dnia 2 kwietnia 2004 r. o systemie identyfikacji i rejestracji zwierząt (Dz. U. z 2017 r. poz. 546 z późn. zm.),
- Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 2 listopada 2005 r. w sprawie księgi rejestracji bydła, świń, owiec lub kóz (Dz. U. nr 151, poz. 1268 z późn. zm.),
- Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 29 lipca 2007 r. w sprawie sposobu oznakowania bydła, świń, owiec i kóz oraz świń, określenia wzorów znaków identyfikacyjnych oraz wymagań i warunków technicznych kolczyków dla zwierząt gospodarskich (Dz. U. nr 220, poz. 1635 z późn. zm.),
- Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ochronie zwierząt (Dz. U. z 2017 r. poz. 1840 z późn. zm.),
- Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 15 lutego 2010 r. w sprawie wymagań i sposobu postępowania przy utrzymywaniu gatunków zwierząt gospodarskich, dla których normy ochrony zostały określone w przepisach Unii Europejskiej (Dz. U. Nr 56, poz. 344 z późn. zm),
- Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 28 czerwca 2010 r. w sprawie minimalnych warunków utrzymywania gatunków zwierząt gospodarskich, innych niż te, dla których normy ochrony zostały określone w przepisach Unii Europejskiej (Dz. U. Nr 116, poz. 778 z późn. zm.),
- Obwieszczenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 17 lutego 2014 r. w sprawie szczegółowego sposobu stosowania nawozów oraz prowadzenia szkoleń z zakresu ich stosowania (Dz. U. z 2014, poz. 393 z późn. zm.),
- Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 9 marca 2015 r. w sprawie norm w zakresie dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska (Dz. U. poz. 344, z późn. zm.),
- Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 13 maja 2015 r. w sprawie liczby punktów, jaką przypisuje się stwierdzonej niezgodności, oraz procentowej wielkości kary administracyjnej w zależności od liczby punktów przypisanych stwierdzonym niezgodnościom (Dz. U. z 2015 r. poz. 743, z późn. zm.),
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej roślin (Dz. U. z 2014 r. poz. 1409),
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 16 grudnia 2016 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt (Dz. U. poz. 2183),
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 12 stycznia 2011 r. w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków (Dz. U. Nr 25, poz. 133 z późn. zm.),
- Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 8 maja 2013 r. w sprawie szkoleń w zakresie środków ochrony roślin (Dz. U. poz. 554),
- Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 22 maja 2013 r. w sprawie sposobu postępowania przy stosowaniu i przechowywaniu środków ochrony roślin (Dz. U. poz. 625),
- Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 31 marca 2014 r. w sprawie warunków stosowania środków ochrony roślin (Dz. U. poz. 516),
- Ustawa z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne (Dz. U. poz. 1566, z późn. zm.),
- Obwieszczenie Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 14 września 2018 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt (Dz. U. 2018 poz. 1967),
- Obwieszczenie Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 9 lutego 2017 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy o paszach (Dz. U. 2017 poz. 453 z późn. zm.),
- Obwieszczenie Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 5 lipca 2018 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy o bezpieczeństwie żywności i żywienia (Dz. U. z 2018 r. poz. 1541),
- Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi w sprawie minimalnych warunków utrzymywania gatunków zwierząt gospodarskich innych niż te, dla których normy zostały określone w przepisach Unii Europejskiej (Dz. U. z 2017 r. poz. 127).

Organami odpowiedzialnymi za przeprowadzanie kontroli w zakresie wzajemnej zgodności są:

- **Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (ARiMR)** - w zakresie spełniania przez rolnika norm DKR oraz wymogów dotyczących środowiska, zmiany klimatu, zdrowotności roślin i bezpieczeństwa żywności w części dotyczącej produktów pochodzenia roślinnego,
- **Inspekcja Weterynaryjna (IW)** - w zakresie identyfikacji i rejestracji zwierząt, zdrowia zwierząt, bezpieczeństwa pasz i żywności w części dotyczącej produktów pochodzenia zwierzęcego oraz dobrostanu zwierząt.

Normy i wymogi wzajemnej zgodności

Wykaz norm i wymogów wzajemnej zgodności przyporządkowanych do poszczególnych obszarów (SMR: wymóg podstawowy w zakresie zarządzania; GAEC: Normy utrzymania gruntów w dobrej kulturze rolnej zgodnej z ochroną środowiska).

Obszar	Główna kwestia	Wymogi i normy wzajemnej zgodności	
Środowisko, zmiana klimatu, utrzymanie gruntów w dobrej kulturze rolnej	Woda	SMR 1	Ochrona wód przed zanieczyszczeniami powodowanymi przez azotany pochodzenia rolniczego. Wymóg jest obligatoryjny dla wszystkich producentów rolnych na obszarze całego kraju. Dotyczy on zasad stosowania i przechowywania nawozów zawierających azot. (Szczegóły w dalszej części broszury)
		GAEC 1	Ustanowienie stref buforowych wzdłuż cieków wodnych – przestrzeganie obowiązków dotyczących stosowania nawozów w określonych odległościach od cieków i zbiorników wodnych. Sprecyzowano szerokości tych stref z w zależności: od nachylenia, rodzaju aplikacji nawozów oraz podzielenia pełnej dawki na 3 równe dawki. (dawki mogą być stosowane w odstęпах niekrótszych jak 14 dni). (Szczegóły w dalszej części broszury)
		GAEC 2	Przestrzeganie procedur wydawania zezwoleń wodnoprawnych w celu nawadniania. Pozwolenia wodnoprawne są wymagane przy nawadnianiu gruntów rolnych wodami w ilości większej niż średniorocznie 5 m ³ na dobę lub przy poborze wód podziemnych lub wód powierzchniowych w celu nawadniania w ilości większej niż średniorocznie 5 m ³ na dobę.
		GAEC 3	Ochrona wód podziemnych przed zanieczyszczeniem niebezpiecznymi substancjami. Zabrania się wprowadzania bezpośrednio i pośrednio do wód podziemnych substancji szczególnie szkodliwych (paliwa, smary, a także inne substancje chemiczne itp.). Ochrona ma na celu zabezpieczenie przed ewentualnymi wyciekami poprzez odpowiednie stosowanie i magazynowanie tych substancji.
	Gleba i zasoby węgla	GAEC 4	Minimalna pokrywa glebowa – nakazuje obowiązek utrzymania okrywy ochronnej gleby na powierzchni co najmniej 30% gruntów ornych, położonych na obszarach zagrożonych erozją wodną, wchodzących w skład gospodarstwa rolnego w terminie co najmniej od 1 listopada do dnia 15 lutego
		GAEC 5	Minimalne zagospodarowanie terenu odzwierciedlające warunki danego miejsca w celu ograniczenia erozji Na gruntach ornych położonych na stokach o nachyleniu powyżej 20 ^o : obowiązuje zakaz utrzymywania ugoru czarnego oraz uprawy roślin wymagających utrzymywania redlin wzdłuż stoku; oraz obowiązek utrzymywania okrywy roślinnej lub ściółki w międzyrzędziach w przypadku upraw wieloletnich).
		GAEC 6	Utrzymanie poziomów materii organicznej gleby poprzez zakaz wypalania na gruntach rolnych.
	Różnorodność biologiczna	SMR 2	Ochrona określonych gatunków ptaków poprzez przestrzeganie działań obligatoryjnych na obszarach Natura 2000 oraz na terenie całego kraju poprzez respektowanie określonych zakazów. (Szczegóły w dalszej części broszury).
		SMR 3	Ochrona określonych typów siedlisk przyrodniczych, gatunków zwierząt oraz gatunków roślin poprzez przestrzeganie działań obligatoryjnych na obszarach Natura 2000.

Obszar	Główna kwestia	Wymogi i normy wzajemnej zgodności	
Środowisko, zmiana klimatu, utrzymanie gruntów w dobrej kulturze rolnej	Krajobraz, minimalny poziom utrzymania	GAEC 7	Zachowanie cech krajobrazu (zakaz niszczenia drzew ustanowionych pomnikami przyrody, rowów do 2 m szerokości, oczek wodnych o łącznej powierzchni mniejszej niż 100 m ²) oraz zakaz przycinania drzew i żywopłotów w okresie od 15 kwietnia do 31 lipca, z wyłączeniem wierzb, drzew owocowych oraz zagajników o krótkiej rotacji.
Zdrowie publiczne, zdrowie zwierząt i zdrowie roślin	Bezpieczeństwo żywności	SMR 4	Bezpieczeństwo żywności i pasz. Bezpieczeństwo żywności dotyczy produkcji jaj, mleka i siary. Wymogi dotyczą prowadzenia dokumentacji, higieny produkcji, składowania orapodejmowania działań w zakresie występowania i rozprzestrzeniania chorób zakaźnych. W bezpieczeństwie pasz określono wymogi dotyczące producentów w zakresie rejestracji, procedur produkcji, wprowadzania i wycofywania pasz z obrotu oraz zapewnienia identyfikacji pasz. (Szczegóły w dalszej części broszury)
		SMR 5	Zakaz stosowania związków o działaniu hormonalnym, tyreostatycznym i β -agonistycznym. Zakaz nie dopuszcza do stosowania w produkcji zwierząt substancji powodujących szybki przyrost masy mięśniowej. (Szczegóły w dalszej części broszury)
	Identyfikacja i rejestracja zwierząt	SMR 6	Identyfikacja i rejestracja świń. (Szczegóły w dalszej części broszury)
		SMR 7	Identyfikacja i rejestracja bydła. (Szczegóły w dalszej części broszury)
		SMR 8	Identyfikacja i rejestracja owiec i kóz. (Szczegóły w dalszej części broszury)
	Choroby zwierząt	SMR 9	Zapobieganie, kontrola i zwalczanie przenośnych gąbczastych encefalopatii (TSE). Producenci przeżuwaczy mają zakaz stosowania w żywieniu paszami pochodzenia zwierzęcego lub zawierającymi takie białka (z wyjątkiem odstępstw). Nakładany jest na producentów obowiązek zgłaszania podejrzeń wystąpienia w stadzie choroby oraz przestrzegania postanowień wynikających z decyzji powiatowego lekarza weterynarii. (Szczegóły w dalszej części broszury)
Środki ochrony roślin	SMR 10	Przestrzeganie zasad właściwego stosowania środków ochrony roślin. Wszystkich producentów rolnych obowiązuje stosowanie środków ochrony roślin sprzętem sprawnym technicznie zgodnie z etykietą oraz w taki sposób, aby nie stwarzać zagrożenia dla zdrowia ludzi, zwierząt i środowiska. Należy prowadzić dokumentację i przechowywać ją przez okres 3 lat. (Szczegóły w dalszej części broszury)	
Dobrostan zwierząt	Dobrostan zwierząt	SMR 11	Przestrzeganie norm ochrony cieląt. (Szczegóły w dalszej części broszury)
		SMR 12	Przestrzeganie norm ochrony świń. (Szczegóły w dalszej części broszury)
		SMR 13	Przestrzeganie norm ochrony zwierząt gospodarskich. (Szczegóły w dalszej części broszury)

Nieprzestrzeganie norm i wymogów zasad wzajemnej zgodności powoduje zmniejszenie przyznawanych rolnikowi płatności bezpośrednich oraz płatności w ramach niektórych działań nieinwestycyjnych PROW 2007-2013 oraz PROW 2014-2020, między innymi płatności:

- płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami (ONW),
- rolnośrodowiskowych,
- rolnośrodowiskowo-klimatycznych
- ekologicznych,
- na zalesianie gruntów rolnych.

Wysokość sankcji uzależniona jest od tego czy sankcja wynika z zaniedbania rolnika (nieumyślna), czy też jest celowym działaniem. W ocenie wymiaru ważny jest zasięg, dotkliwość i trwałość niezgodności.

Normy Dobrej Kultury Rolnej zgodnej z ochroną środowiska dotyczą wszystkich gospodarstw posiadających grunty rolne.

Celem utrzymania Dobrej Kultury Rolnej jest właściwe:

- zarządzanie glebą poprzez przestrzeganie norm: przeciwdziałających erozji gleby, ograniczających degradację substancji organicznej, przeciwdziałającym negatywnym zmianom struktury gleby,
- zarządzanie zasobami wodnymi w rolnictwie i ochroną wody w kierunku wzmocnienia standardów w zakresie ochrony środowiska oraz zmian klimatu.

Obszary wzajemnej zgodności.

OBSZAR I. ŚRODOWISKO, ZMIANY KLIMATU ORAZ UTRZYMANIE GRUNTÓW W DOBREJ KULTURZE ROLNEJ

SMR 1 - Ochrona wód przed zanieczyszczeniami powodowanymi przez azotany pochodzenia rolniczego z uwzględnieniem zmian wynikających z ustawy Prawo wodne.

Zapisy Dyrektywy Azotanowej (91/676/EWG) z 12 grudnia 1991 roku dotyczą ochrony wód przed zanieczyszczeniami powodowanymi przez azotany pochodzenia rolniczego, a jej celem jest zmniejszenie zanieczyszczenia spowodowanego lub wywołanego azotem pochodzącym ze źródeł rolniczych oraz zapobieganie dalszej degradacji wód. Polska po akcesji do Unii Europejskiej w 2004 roku została prawnie zobligowana do wdrożenia przepisów, które obowiązują w UE, również przepisów Dyrektywy 91/676/EWG. Dyrektywa ta określa dwa sposoby jej wdrażania. Wariant pierwszy (art. 3 ust. 1 i ust. 2 dyrektywy) zakłada, że na terenie danego kraju sporządzony zostaje wykaz wód zanieczyszczonych lub zagrożonych zanieczyszczeniem oraz wykaz obszarów szczególnie narażonych na zanieczyszczenia związkami azotu ze źródeł rolniczych, tzw. OSN. Drugim sposobem ochrony wód przed nadmiernym zanieczyszczeniem związkami azotu jest, nie wyznaczanie Obszarów Szczególnie Narażonych, a wprowadzenie na terenie całego kraju Programu działań mających na celu ochronę tych wód.

W związku z wejściem w życie nowej ustawy Prawo Wodne (Dz. U. z dnia 23 sierpnia 2017 roku poz. 1566) na obszarze całego kraju obowiązuje jeden Program działań. 12 lipca 2018 roku, ukazało się Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 5 czerwca 2018 roku w sprawie przyjęcia „Programu działań mających na celu zmniejszenie zanieczyszczenia wód azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych oraz zapobieganie dalszemu zanieczyszczeniu” (Dz. U. poz. 1339) (zwany dalej programem azotanowym).

W zakresie ochrony wód przed azotanami ustawą Prawo Wodne w rozdziale 4. (art. 102–art. 112) wprowadza się na terenie całego kraju program azotanowy oraz określa ogólne zasady realizacji postanowień Dyrektywy Azotanowej, przede wszystkim odpowiedzialność organów za monitoring i kontrole przestrzegania wdrażania Programu, w którym szczegółowo opisane zostały zalecenia.

Wymogi obowiązujące rolników, którzy prowadzą produkcję rolną, w tym działy specjalne produkcji rolnej, oraz działalność, w ramach której są przechowywane odchody zwierzęce lub stosowane nawozy zawierające azot do gospodarowania zgodnie z określonymi w Programie wymogami:

- Zabrania się stosowania nawozów na glebach zamarzniętych, (z wyjątkiem gleby, która rozmarza co najmniej powierzchniowo w ciągu dnia) na glebach zalanych lub nasyconych wodą i przykrytych śniegiem.
- Nie wolno stosować nawozów na gruntach rolnych w pobliżu wód powierzchniowych.

W związku z zakazem stosowania nawozów na gruntach rolnych w pobliżu wód powierzchniowych w programie azotanowym określone zostały strefy buforowe, jakie rolnicy muszą zachować przy stosowaniu nawozów w pobliżu tych wód na terenach o dużym nachyleniu. Będzie to od 5 do nawet 20 metrów, w zależności od wielkości wód powierzchniowych oraz od rodzaju nawozu. Powyższe strefy buforowe mogą być zmniejszone o połowę w przypadku gruntów rolnych z uprawami, w nawożeniu których wykorzystuje się urządzenia aplikujące nawozy bezpośrednio do gleby lub pełne dawki nawozów dzieli się co najmniej na trzy równe dawki, przy czym odstęp między zastosowaniem tych dawek nawozu nie może być krótszy niż 14 dni. Dotyczy to terenów o nachyleniu w kierunku wód powierzchniowych. Program wprowadza również zakaz mycia rozsiewaczy i urządzeń aplikujących nawozy w odległości mniejszej, jak 25 m od zbiorników wodnych, jezior, cieków naturalnych, rowów, kanałów oraz ujęć wody i obszarów morskiego pasa nadbrzeżnego.

Tabela 1. Odległości, w jakich nie stosuje się nawozów w pobliżu wód powierzchniowych

Na gruntach rolnych od brzegu:				
Rodzaj nawozu	Jezior i zbiorników wodnych o powierzchni do 50 ha	Cieków naturalnych	Rowów z wyłączeniem rowów o szerokości 5 m liczonej na górnej krawędzi brzegu rowu	kanalów
Nawozy z wyłączeniem gnojowicy	5 m	5 m	5 m	5 m
gnojowica	10 m	10 m	10 m	10 m
Na gruntach rolnych od:				
Rodzaj nawozu	Brzegu jezior i zbiorników wodnych o powierzchni powyżej 50 ha	Ujęć wody, jeżeli nie ustanowiono strefy ochronnej na podstawie przepisów ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. – Prawo wodne		Obszarów morskiego pasa nadbrzeżnego
Wszystkie rodzaje nawozów	20 m	20 m		20 m

Na terenach o nachyleniu powyżej 10 procent długość stref buforowych trzeba zwiększać o 5 metrów.

Pozostałe zasady obowiązujące rolników gospodarujących na terenach o nacyleniu powyżej 10 procent:

- Dawkę stosowanych nawozów azotowych mineralnych należy rozdzielać, tak by poszczególne dawki nie przekraczały 100 kg N/ha,
- Nawozy naturalne należy bezpośrednio zaaplikować do gleby lub przyorać lub wymieszać z glebą w ciągu 4 godzin od zastosowania jednak nie później niż następnego dnia po ich zastosowaniu.
- Uprawiając działkę rolną rolnik jest obowiązany do jej uprawiania w kierunku poprzecznym do nachylenia stoku, stosując odkładanie skiby w górę stoku (dotyczy to działek rolnych powyżej 1ha).
- Nie wolno przechowywać nawozów w odległości 25 m od linii brzegu wód powierzchniowych, pasa morskiego i ujęć wód, jeżeli nie ustanowiono strefy ochronnej na podstawie przepisów ustawy Prawo wodne.

Okresy nawożenia.

Od momentu wejścia w życie zasad zapisanych w programie azotanowym, rolników w województwie kujawsko-pomorskim obowiązują nowe terminy stosowania nawozów. W przypadku nawozów mineralnych i naturalnych płynnych (gnojówka, gnojowica) na gruntach ornych można je stosować w terminie od 1 marca do 25 października (na terenie województwa kujawsko-pomorskiego), a na uprawach trwałych, wieloletnich czy użytkach zielonych do końca października. Trochę dłuższe okresy dotyczą obornika, który można stosować od 1 marca do 31 października na gruntach ornych i od 1 marca do 30 listopada na pozostałych użytkach rolnych. Program daje jednak możliwość przesunięcia terminu stosowania w niektórych sytuacjach. W przypadku stosowania nawozów na gruntach ornych, terminy wymienione wcześniej nie będą dotyczyć podmiotów zakładających jesienne uprawy po późno schodzących przedplonach (np. burak cukrowy, kukurydza lub późne warzywa). Dopuszczalna dawka azotu w wieloskładnikowych nawozach dla zakładanych upraw nie może przekroczyć dawki 30 kg N/ha. Należy szczegółowo udokumentować termin zbioru. W tym przypadku graniczny termin nie został określony. Stosowanie nawozu możliwe jest w późniejszym terminie, jeżeli wystąpiły niekorzystne warunki pogodowe, które uniemożliwiły dokonanie zbioru lub nawożenia.

Rolnik zobowiązany jest do:

- przechowywania dokumentów wskazujących termin zbioru, datę stosowania nawozu, zastosowane nawozy i ich dawkę oraz termin siewu jesiennej uprawy oraz przechowywania tych dokumentów przez trzy lata,
- nieprzekraczania maksymalnej dawki azotu z nawozów wieloskładnikowych, określonej na poziomie 30 kg N/ha.

W przypadku podmiotów, które nie mogły dokonać zbiorów lub nawożenia z uwagi na niekorzystne warunki pogodowe, w szczególności nadmierne uwilgotnienie gleby, termin graniczny stosowania nawozów na gruntach ornych to dzień 30 listopada.

Tabela 2. Terminy stosowania nawozów

Rodzaj nawozów Rodzaj gruntów	Nawozy azotowe mineralne i nawozy naturalne płynne	Nawozy naturalne stałe
Grunty orne na terenie województwa kujawsko-pomorskiego	1 marca – 25 października	1 marca - 31 października
Uprawy trwałe	1 marca – 31 października	1 marca - 30 listopada
Uprawy wieloletnie	1 marca – 31 października	
Trwałe użytki zielone	1 marca – 31 października	

Warunki przechowywania nawozów naturalnych oraz postępowanie z odciekami.

Rolnik zobowiązany jest do przechowywania nawozów naturalnych płynnych i nawozów naturalnych stałych w bezpieczny dla środowiska sposób. Aby zapobiec przedostawaniu się odcieków do wód i gruntu należy zapewnić odpowiednią powierzchnię o nieprzepuszczalnym podłożu do przechowywania nawozów naturalnych stałych oraz odpowiednią pojemność zbiorników na nawozy płynne. Zbiorniki te powinny być przykryte w szczególności osłoną elastyczną lub osłoną pływającą i posiadać szczelne dno i ściany.

Ważnym elementem programu azotanowego jest określenie czasu przechowywania nawozów pochodzenia zwierzęcego. Pojemność zbiorników na nawozy naturalne płynne powinna umożliwiać ich przechowywanie przez okres 6 miesięcy. Powierzchnia miejsc do przechowywania nawozów naturalnych stałych powinna umożliwiać ich przechowywanie przez okres 5 miesięcy. Gospodarstwa nieposiadające płyt czy zbiorników pozwalających na przechowywanie tych nawozów przez taki okres, są zobowiązane zapisami programu azotanowego do ich dostosowania, czyli rozbudowy lub budowy nowych. Dostosowanie powierzchni lub pojemności posiadanych miejsc do przechowywania nawozów naturalnych do nowych wymogów określone zostało w rozdziale 1.4 programu azot nowego dotyczącym warunków przechowywania nawozów naturalnych. W punkcie 11 tegoż rozdziału zostało napisane: „Podmioty prowadzące produkcję rolną oraz podmioty prowadzące działalność, o której mowa w art. 102 ust. 1 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. - Prawo wodne, dostosowują powierzchnię lub pojemność posiadanych miejsc do przechowywania nawozów naturalnych do wymogów określonych w Programie, w terminie do dnia:

- 1) 31 grudnia 2021 r. - w przypadku podmiotów prowadzących chów lub hodowlę zwierząt gospodarskich w liczbie większej niż 210 DJP, w tym podmiotów chów lub hodowlę drobiu powyżej 40 000 stanowisk lub chów lub hodowlę świń powyżej 2000 stanowisk dla świń o wadze ponad 30 kg lub 750 stanowisk dla macior;
- 2) 31 grudnia 2024 r. - w przypadku podmiotów prowadzących chów lub hodowlę zwierząt gospodarskich w liczbie mniejszej niż 210 DJP.

Do momentu upłynięcia powyższych terminów wspomniane podmioty muszą zapewnić przechowywanie płynnych nawozów naturalnych w szczelnych zbiornikach umożliwiających gromadzenie 4 miesięcznej produkcji tych nawozów.

Pozostałe zasady przechowywania nawozów naturalnych:

- Rolnik przyjmujący nawozy naturalne na podstawie umowy ma obowiązek posiadania, w chwili przyjmowania tych nawozów, odpowiedniej powierzchni lub pojemności posiadanych miejsc do ich przechowywania w bezpieczny dla środowiska sposób, zapobiegający przedostawaniu się odcieków do wód i gruntu.
- W przypadku utrzymywania zwierząt na głębokiej ściółce, obornik może być przechowywany w budynku inwentarskim, pod warunkiem, że budynek ten ma nieprzepuszczalne podłoże.
- Możliwe jest czasowe przechowywanie obornika bezpośrednio na gruncie rolnym przez okres 6 miesięcy.
- W przypadku czasowego przechowywania obornika bezpośrednio na gruncie, zwanego dalej „czasowym przechowywaniem obornika”, rolnik jest obowiązany do zlokalizowania przyzmy poza zagłębieniami terenu na możliwie płaskim terenie, o dopuszczalnym spadku do 3%, w miejscu niepiaszczystym i niepodmokłym, w odległości większej niż 25 m od linii brzegu wód powierzchniowych, pasa morskiego i ujęć wód, jeżeli nie ustanowiono strefy ochronnej na podstawie przepisów ustawy Prawo wodne.
- W przypadku czasowego przechowywania obornika, rolnik jest obowiązany do przechowywania mapy lub szkicu działki, na których zaznaczona jest lokalizacja przyzmy z obornikiem składowanym bezpośrednio na gruncie oraz data jej złożenia, przez okres 3 lat od dnia zakończenia przechowywania obornika.
- W przypadku czasowego przechowywania obornika, obornik na przyzmi można ponownie przechowywać w tym samym miejscu po upływie 3 lat od dnia zakończenia poprzedniego przechowywania obornika.
- Nie wolno przechowywać pomiotu ptasiego bezpośrednio na gruncie przez cały rok.
- Nie wolno przechowywać kiszzonek bezpośrednio na gruncie, a rolnik obowiązany jest do ich przechowywania w szczególności w silosach, rękawach foliowych, na płytach lub na podkładzie z folii, sieczki, słomy lub innego materiału, który pochłania odcieki, oraz pod przykryciem foliowym.
- Nie wolno przechowywać nawozów naturalnych oraz kiszzonek w odległości mniejszej niż 25 m od:
 - 1) studni lub ujęć wody, jeżeli nie ustanowiono strefy ochronnej na podstawie przepisów ustawy Prawo wodne;
 - 2) linii brzegu wód powierzchniowych oraz pasa morskiego.
- Nie wolno utrzymywać zwierząt futerkowych w klatkach i bateriach klatek z ażurową podłogą bez zabezpieczenia gruntu znajdującego się pod nimi, które należy wykonać ze szczelnej i litej, odpornej na mechaniczne uszkodzenia powierzchni, ukształtowanej w sposób zabezpieczający przedostawaniu się odcieku do wód lub gruntu, z wyjątkiem utrzymywania tych zwierząt w systemie pastwiskowym z regularną zmianą zadarnionych kwater.
- Nie wolno mieszać i wspólnie przechowywać odchodów zwierząt futerkowych mięsożernych z odpadami pochodzącymi z przygotowania paszy dla tych zwierząt.

Dawki i sposoby nawożenia azotem.

Dawki nawożenia azotem ustalane są wg załącznika nr 9 do Programu albo na podstawie planu nawożenia azotem, z tym, że roczna dawka nawozów naturalnych wykorzystywanych rolniczo nie może zawierać więcej niż 170 kg azotu /1 ha UR.

W przypadku przekazywania nawozów naturalnych rolnik przekazujący te nawozy jest obowiązany do obliczenia ilości:

- 1) nawozów naturalnych wytwarzanych w gospodarstwie rolnym i przeznaczonych do przekazania;
 - 2) azotu w nawozach wymienionych w pkt 1.
- Rolnik, który prowadzi chów lub hodowlę drobiu powyżej 40 000 stanowisk lub chów lub hodowlę świń powyżej 2000 stanowisk dla świń o wadze ponad 30 kg lub 750 stanowisk dla macior, może zbyć do 30% gnojówki i gnojowicy do bezpośredniego rolniczego wykorzystania, na podstawie umowy zawartej w formie pisemnej pod rygorem nieważności.

Posiadanie **planu nawożenia azotem** opracowanego odrębnie dla każdej działki rolnej wymagane jest od rolnika który:

- 1) prowadzi chów lub hodowlę drobiu powyżej 40 000 stanowisk lub chów lub hodowlę świń powyżej 2000 stanowisk dla świń o wadze ponad 30 kg lub 750 stanowisk dla macior lub
- 2) posiada gospodarstwo rolne o powierzchni powyżej 100 ha użytków rolnych, lub
- 3) uprawia uprawy intensywne, których lista została określona w załączniku nr 7 do programu działań, na gruntach ornym na powierzchni powyżej 50 ha, lub
- 4) utrzymuje obsadę większą niż 60 DJP według stanu średniorocznego, lub
- 5) nabył nawóz naturalny lub produkt pofermentacyjny do bezpośredniego rolniczego wykorzystania w celu nawożenia lub poprawy właściwości gleby od rolnika, który prowadzi chów lub hodowlę drobiu powyżej 40 000 stanowisk lub chów lub hodowlę świń powyżej 2000 stanowisk dla świń o wadze ponad 30 kg lub 750 stanowisk dla macior, lub od podmiotu importującego nawóz naturalny lub produkt pofermentacyjny.

Rolnik gospodarujący na powierzchni większej lub równej 10 ha UR lub utrzymujący zwierzęta w liczbie większej lub równej 10 DJP (wg stanu średniorocznego) zobowiązany jest do posiadania obliczeń maksymalnych dawek azotu.

Wymogu nie stosuje się do nawożenia upraw pod osłonami (szklarnie, inspekty, namioty foliowe) oraz upraw kontenerowych, wykorzystujących technologię zamkniętego obiegu nawozów i wody.

Rolnik, który prowadzi chów lub hodowlę drobiu powyżej 40 000 stanowisk lub chów lub hodowlę świń powyżej 2000 stanowisk dla świń o wadze ponad 30 kg lub 750 stanowisk dla macior, obowiązany do posiadania planu nawożenia azotem z zachowaniem poniższych zasad:

- 1) opracowuje ten plan zgodnie z zasadami dobrej praktyki rolniczej, na podstawie składu chemicznego nawozów oraz potrzeb pokarmowych roślin i zasobności gleb, uwzględniających stosowane odpady i nawozy;
- 2) uzyskuje pozytywną opinię okręgowej stacji chemiczno-rolniczej, zwanej dalej „okręgową stacją”, o tym planie – nie później niż do dnia rozpoczęcia stosowania nawozu naturalnego lub produktu pofermentacyjnego;
- 3) doręcza wójtowi (burmistrzowi, prezydentowi miasta) oraz wojewódzkiemu inspektorowi ochrony środowiska, właściwemu ze względu na miejsce stosowania nawozów naturalnych lub produktów pofermentacyjnych, kopię tego planu, wraz z pozytywną opinią okręgowej stacji o tym planie, nie później niż do dnia rozpoczęcia stosowania nawozu naturalnego lub produktu pofermentacyjnego.

Rolnik, który jest obowiązany do opracowania planu nawożenia azotem lub dobrowolnie opracowuje taki plan, nie może stosować wyższych dawek nawozów niż wynikające z tego planu.

Rolnik jest obowiązany do przechowywania umowy, na podstawie której nawozy naturalne mogą być zbywane do bezpośredniego rolniczego wykorzystania, przez okres 3 lat od dnia zakończenia nawożenia wykonanego na podstawie posiadanego planu nawożenia azotem albo obliczeń maksymalnych dawek azotu.

Rolnik, który nie jest obowiązany do posiadania planu nawożenia azotem, stosuje nawozy w dawkach nieprzekraczających maksymalnych ilości azotu działającego ze wszystkich źródeł. Maksymalne dawki azotu określone zostały w programie azotanowym w tabeli 14 zał. nr. 9.

Rolnik, który gospodaruje na powierzchni większej lub równej 10 ha użytków rolnych lub utrzymuje zwierzęta gospodarskie w liczbie większej lub równej 10 DJP według stanu średniorocznego, jest obowiązany do prowadzenia - w postaci papierowej, w formie zapisów własnych, arkuszy, dzienników lub książki nawozowej, lub w postaci elektronicznej – *ewidencji zabiegów agrotechnicznych związanych z nawożeniem azotem*, zawierającej informacje o:

- 1) dacie zastosowania nawozu;
- 2) rodzaju uprawy i powierzchni uprawy, na której został zastosowany nawóz;
- 3) rodzaju zastosowanego nawozu;
- 4) zastosowanej dawce nawozu;
- 5) terminie przyorania nawozu naturalnego, w przypadku zastosowania tego nawozu na terenie o dużym nachyleniu.

Druki ewidencji zabiegów zostaną przekazane uczestnikom podczas szkoleń.

Rolnik, który gospodaruje na powierzchni większej lub równej 10 ha użytków rolnych lub utrzymuje zwierzęta gospodarskie w liczbie większej lub równej 10 DJP według stanu średniorocznego, jest obowiązany do:

- przechowywania ewidencji zabiegów przez okres 3 lat od dnia zakończenia nawożenia wykonanego na podstawie posiadanego planu nawożenia azotem albo obliczeń maksymalnych dawek azotu,

Sposoby dokumentowania realizacji Programu

Wszystkie podmioty wymienione w art. 102 ustawy - Prawo wodne zobowiązane są do przechowywania przez okres 3 lat dokumentów, takich jak: umowy zbycia i nabycia nawozów (jeżeli dotyczy), planu nawożenia azotem, wyliczeń maksymalnych dawek azotu, map działek z zaznaczonymi pryzmami obornika (jeżeli dotyczy) oraz ewidencję zabiegów agrotechnicznych związanych z nawożeniem azotem..

Tabela 3. Przykładowa ewidencja zabiegów agrotechnicznych związanych z nawożeniem azotem

Imię i nazwisko rolnika (lub nazwa):								
Adres:								
Numer identyfikacyjny:								
Data wykonania czynności	Numer działki ewidencyjnej	Powierzchnia działki rolnej [ha, a]	Rodzaj użytkowania (roślina uprawiana w plonie głównym/roślina w poplonie)	Rodzaj wykonywanej czynności	Nazwa nawozu	Zastosowana ilość nawozu [kg, t]	Ilość nawozu [t/ha]	Uwagi

SMR 2 - Ochrona określonych gatunków ptaków poprzez przestrzeganie działań obligatoryjnych na obszarach natura 2000 oraz na terenie całego kraju poprzez respektowanie określonych zakazów.

Rolnicy, których gospodarstwa rolne w całości lub w części są położone na obszarze Natura 2000. Rolnicy ci mają obowiązek przestrzegania wymogów obligatoryjnych wynikających z planów zadań ochronnych albo planów ochrony w zakresie dotyczącym gatunków ptaków objętych ochroną.

Zabrania się podejmowania działań mogących, osobno lub w połączeniu z innymi działaniami, znacząco negatywnie oddziaływać na cele ochrony obszaru Natura 2000.

Powyższy zakaz nie dotyczy rolnika, który realizuje działanie po uzyskaniu stosownego zezwolenia. Każde planowane działanie inwestycyjne podlega ocenie i wymaga stosownego zezwolenia co oznacza, że jest możliwe wykonanie inwestycji gdy zostanie na nią wydana pozytywna decyzja administracyjna.

Na terenie całego kraju wszyscy rolnicy są zobowiązani do przestrzegania:

- Zakazu niszczenia siedlisk i ostoi będących obszarem rozrodu, wychowu młodych, odpoczynku, migracji lub żerowania ptaków podlegających ochronie.
- Zakazu wycinania drzew lub krzewów w strefach ochrony ostoi miejsc rozrodu i regularnego przebywania ptaków.
- Zakazu dokonywania zmian stosunków wodnych w przypadku ostoi związanych z gatunkami ptaków dla których takie środowisko jest naturalne, jeżeli nie jest to związane z potrzebą ochrony poszczególnych gatunków.
- Zakazu wznoszenia obiektów, instalacji i urządzeń.

Zakaz ten nie dotyczy osób posiadających zezwolenie regionalnego dyrektora ochrony środowiska na dokonanie tych czynności.

SMR 3 - Ochrona określonych typów siedlisk przyrodniczych, gatunków zwierząt oraz gatunków roślin poprzez przestrzeganie działań obligatoryjnych na obszarach Natura 2000.

Wymóg jest oparty na dyrektywie siedliskowej, dotyczy rolników, których gospodarstwa rolne lub ich część położone są na obszarze Natura 2000. Są oni zobowiązani do przestrzegania obligatoryjnych wymogów wynikających z przyjętych na tych obszarach planów zadań ochronnych (PZO) lub planów ochrony (PO) w zakresie dotyczącym typów siedlisk przyrodniczych, gatunków zwierząt i roślin objętych ochroną.

OBSZAR II. ZDROWIE PUBLICZNE, ZDROWIE ZWIERZĄT I ZDROWIE ROŚLIN.

Za bezpieczeństwo żywności pełną odpowiedzialność ponoszą jej producenci. Rolnicy jako odpowiedzialni za pierwotną produkcję paszy i żywności muszą być świadomi zagrożeń, jakie niesie stosowanie niewłaściwych praktyk rolniczych. Muszą wiedzieć, że niewłaściwe praktyki nie tylko obniżają dochody z gospodarstwa, ale przede wszystkim zagrażają zdrowiu ludzi, zwierząt i roślin. Wszystkie aspekty łańcucha produkcji żywności powinny być rozważane jako jeden proces - „od pola do stołu”, dlatego też identyfikowalność wszystkich procesów mających związek z produkcją żywności jest tak ważna. Im więcej produktów wytwarzanych w gospodarstwie trafia na rynek tym więcej regulacji prawnych ma zastosowanie w gospodarstwie. W tej części publikacji przedstawione są wymagania jakie musi spełnić gospodarstwo w odniesieniu do zdrowia zwierząt, zdrowotności roślin, identyfikacji i rejestracji zwierząt i bezpieczeństwa pasz.

SMR 4 - Bezpieczeństwo żywności i pasz

Wymogi:

- Żywność uznana za niebezpieczną nie może być wprowadzana na rynek. Żywność uznaje się za niebezpieczną jeżeli: jest szkodliwa dla zdrowia lub nie nadaje się do spożycia przez ludzi.
- Pasza uważana jest za nie bezpieczną, jeśli jej użycie może mieć negatywny wpływ na zdrowie zwierząt albo, jeśli spożycie żywności wyprodukowanej później z wykorzystaniem tych zwierząt może okazać się szkodliwe dla zdrowia ludzi.
- Rolnik jest obowiązany do prowadzenia dokumentacji dotyczącej: stosowania środków ochrony roślin, stosowania preparatów biobójczych, źródła i ilości paszy w każdej partii paszy przyjmowanej do gospodarstwa i wydawanej z gospodarstwa, stosowania nasion/ziarna genetycznie modyfikowanego.
- W przypadku podejrzenia o to że wprowadzona na rynek pasza, nie spełnia wymogów bezpieczeństwa pasz rolnik musi: podjąć działania zmierzające do wycofania z rynku paszy niebezpiecznej, niezwłocznie poinformować powiatowego lekarza weterynarii, współpracować z Inspekcją Weterynaryjną w celu jak najszybszego wycofania niebezpiecznej paszy z rynku i poinformować nabywcę paszy o przyczynach jej wycofania.
- Jako podmiot działający na rynku pasz rolnik ma obowiązek zgłoszenia prowadzenia działalności w zakresie produkcji, przetwarzania, przechowywania, transportu lub dystrybucji pasz do powiatowego lekarza weterynarii. Obowiązek rejestracji nie dotyczy rolników, którzy wyprodukowane przez siebie pasze zużywają wyłącznie do żywienia zwierząt, od których produkty wykorzystują we własnym gospodarstwie lub dostarczają wyprodukowane przez siebie niewielkie ilości pasz do innych gospodarstw, w celu wykorzystania ich w tych gospodarstwach.
- Rolnik powinien stosować pasze pochodzące wyłącznie z zakładów zarejestrowanych oraz/lub zatwierdzonych.
- Rolnik powinien zapewnić identyfikowalność paszy oraz substancji przeznaczonych jako dodatków dodawanych do pasz, dostarczanych rolnikowi i tych, które rolnik wprowadza na rynek, w szczególności poprzez prowadzenie i przechowywanie dokumentacji dotyczącej kupna i sprzedaży.
- Przy produkcji pasz i żywności należy stosować minimalne standardy w zakresie higieny wytwarzania poszczególnych produktów określone w odnośnych przepisach, które dotyczą między innymi pozyskiwania, składowania, przechowywania i transportu produktów.
 - √ Zabrania się wytwarzania, wprowadzania do obrotu i stosowania w żywieniu zwierząt materiałów paszowych i mieszanek paszowych zawierających pozostałości pestycydów w ilości przekraczającej ich dopuszczalną zawartość.
 - √ Rolnik ma obowiązek przechowywania i przewożenia substancji niebezpiecznych i odpadów w sposób, który nie spowoduje zanieczyszczenia i skażenia pasz.
 - √ Rolnik ma obowiązek właściwego przechowywania pasz oraz ich dystrybucji w gospodarstwie:
 - pasze należy przechowywać z dala od substancji chemicznych oraz innych produktów nienadających się do spożycia przez zwierzęta,
 - pasze lecznicze oraz inne przeznaczone dla poszczególnych kategorii lub gatunków zwierząt należy przechowywać w sposób ograniczający ryzyko podania ich zwierzętom, dla których nie są one przeznaczone,
 - system dystrybucji paszy w gospodarstwie powinien zapewniać zadawanie ich zwierzętom dla których są przeznaczone.
- Należy uwzględnić wyniki wszelkich analiz próbek produktów pierwotnych lub innych próbek pobranych dla celów diagnostycznych i posiadających istotne znaczenie dla bezpieczeństwa pasz (np. pozostałości pestycydów, metali ciężkich, dioksyn, azotynów).
- Pomieszczenia w których produkowane są pasze i żywność muszą także spełniać określone standardy dotyczące odpowiedniego wyposażenia i higieny osób uczestniczących w produkcji (zapewnienie, że personel mający kontakt z żywnością jest dobrego zdrowia i przechodzi szkolenie na temat ryzyka zdrowotnego), a także zdrowia zwierząt i warunków ich utrzymania.
- Należy uzyskać wymagane przepisami zezwolenia i atesty zezwalające na produkcję żywności oraz dokonać rejestracji i spełnić warunki produkcji pasz i surowców paszowych */Należy wypełnić zgłoszenie producenta pasz do powiatowego lekarza weterynarii w przypadku gospodarstw produkujących paszę dla zwierząt od których surowce umieszczane są na rynku/.*

Wymogi dotyczące bezpieczeństwa żywności

- Nie wolno wprowadzać na rynek żywności szkodliwej dla zdrowia lub nienadającej się do spożycia z objawami zepsucia, pleśni i gnicia.
- Rolnik jest obowiązany do zapewnienia identyfikowalności zwierząt hodowlanych, żywności, pasz oraz wszelkich substancji przeznaczonych do dodania do żywności lub pasz, bądź które można do nich dodać na wszystkich etapach produkcji, przetwarzania i dystrybucji, w szczególności poprzez prowadzenie i przechowywanie dokumentacji dotyczącej kupna i sprzedaży.

- Właściwe stosowanie środków ochrony roślin i biocydów zgodnie z etykietą – instrukcją stosowania.
- Podjęcie działań zmierzających do wycofania z obrotu żywności niezgodnej, bądź w stosunku do której są podejrzenia, że nie spełnia wymogów w zakresie bezpieczeństwa żywności poprzez:
 - natychmiastowe postępowanie w celu wycofania tej żywności z rynku,
 - powiadomienie o tym fakcie właściwych władz, np. Inspekcji Weterynaryjnej lub Inspekcji Sanitarnej oraz inne organy w zakresie ich kompetencji,
 - współpracy z tymi organami,
 - poinformowania nabywców o przyczynach wycofania żywności, a w razie konieczności odbioru od konsumentów produktów już im dostarczonych.

Wymogi dotyczące higieny produkcji produktów pochodzenia roślinnego

- Na bieżąco prowadzić dokumentację stosowania każdego środka ochrony roślin i produktów biobójczych.
- Substancje niebezpieczne oraz odpady powinny być składowane i przetwarzane w sposób uniemożliwiający zanieczyszczenie produktów żywnościowych pochodzenia roślinnego tymi substancjami.
- Należy wykonywać zalecenia pokontrolne wynikające z kontroli urzędowych, podejmować działania i środki zaradcze w celu wyeliminowania stwierdzonych niezgodności.
- Żywność zawierająca pozostałości pestycydów przekraczające najwyższe dopuszczalne poziomy w żywności dla tych produktów, nie wprowadzać do obrotu.
- Należy przechowywać wyniki wszelkich analiz próbek pobranych z roślin lub innych próbek pobranych dla celów diagnostycznych i mających znaczenie dla zdrowia ludzi.

Wymogi dotyczące higieny produkcji produktów pochodzenia zwierzęcego

- Substancje niebezpieczne oraz odpady powinny być składowane i przetwarzane w sposób uniemożliwiający zanieczyszczenie żywności pochodzenia zwierzęcego tymi substancjami.
- Właściwe stosowanie:
 - dodatków paszowych (w szczególności zgodnie ze wskazaniami producenta lub podmiotu odpowiedzialnego za etykietowanie, zamieszczonymi na etykiecie),
 - produktów leczniczych weterynaryjnych (w szczególności zgodnie z zaleceniami lekarza weterynarii).
- Należy wykonywać zalecenia pokontrolne wynikające z kontroli urzędowych, oraz podejmować działania i środki zaradcze w celu wyeliminowania stwierdzonych niezgodności.
- Należy prowadzić działania w celu zapobiegania występowaniu i rozprzestrzenianiu się chorób zakaźnych przenoszonych na ludzi wraz z żywnością, w tym podejmować środki ostrożności przy przyjmowaniu nowych zwierząt oraz zgłaszać właściwym organom podejrzenia takich chorób.
- Nie wolno wprowadzać do obrotu żywności pochodzenia zwierzęcego, w której zostały przekroczone maksymalne lub tymczasowe maksymalne limity pozostałości substancji farmakologicznie czynnych stosowanych w weterynaryjnych produktach leczniczych lub w której znajdują się substancje niedozwolone.
- Wymagana dokumentacja dotycząca higieny produkcji produktów pochodzenia zwierzęcego obejmuje:
 - Protokoły z kontroli zwierząt lub produktów pochodzenia zwierzęcego.
 - Rodzaj i pochodzenie paszy podawanej zwierzętom.
 - Produkty lecznicze weterynaryjne i inne produkty lecznicze podawane zwierzętom oraz daty ich podawania i okresy karencji.
 - Wyniki wszelkich analiz próbek pobranych od zwierząt lub innych próbek pobranych dla celów diagnostycznych i mających znaczenie dla zdrowia ludzi.

Wymogi dotyczące produkcji jaj

Do czasu sprzedaży jaja należy przechowywać tak, aby były: czyste, suche i wolne od obcych zapachów, skutecznie zabezpieczone przed wstrząsami i bezpośrednim działaniem promieni słonecznych.

Wymogi dotyczące gospodarstw produkujących mleko i siarę przeznaczonych do obrotu.

- Zwierzęta powinny cechować się dobrym stanem zdrowia, nie wykazywać żadnych objawów choroby mogącej powodować zakażenie mleka lub siary, a zwłaszcza nie powinny cierpieć z powodu jakiegokolwiek infekcji układu rodnego z wydzielinami, zapaleniami jelit z biegunką i gorączką lub rozpoznawalnego zapalenia wymion.
- Rolnik powinien posiadać zaświadczenie odnotowane w ewidencji leczenia zwierząt, że krowy nie są leczone substancjami niedozwolonymi lub potencjalnie niebezpiecznymi dla ludzkiego zdrowia przenikającymi do mleka i siary, chyba że mleko i siara podlegają ustalonej karencji wymaganej dla wydalenia z organizmu produktów leczniczych weterynaryjnych.
- Rolnik powinien posiadać decyzję powiatowego lekarza weterynarii o uznaniu stada za wolne lub urzędowo wolne od brucelozy i urzędowo wolne od gruźlicy bydła.
- Surowe mleko lub siara muszą pochodzić od zwierząt, które spełniają, w odniesieniu do brucelozy i gruźlicy, wymagania określone w załączniku III sekcji IX rozdziale 1 część I pkt 2 lit. a i b rozporządzenia (WE) nr 853/2004.

- Surowe mleko od zwierząt wykazujących indywidualnie pozytywną reakcję na testy profilaktyczne na gruźlicę lub brucelozę nie może być wykorzystywane w celu spożycia przez ludzi.
- Mleko i siara pochodzące od zwierząt niespełniających wymogów załącznika III sekcji IX w rozdziale 1 część I pkt 2. rozporządzenia (WE) nr 853/2004 jest wykorzystywane tylko po uzyskaniu zezwolenia właściwego organu i po zastosowaniu wymaganych procesów technologicznych.
- Jeżeli w gospodarstwie razem z krowami utrzymywane są kozy, to powinny one być przebadane na obecność gruźlicy.
- Utrzymywane krowy nie posiadają ran wymion.
- Przestrzeganie zasady skutecznej izolacji zakaźnych lub co do których istnieje przypuszczenie zakażenia brucelozą lub gruźlicą w celu uniknięcia jakiegokolwiek negatywnego wpływu na mleko pozyskiwane od zdrowych zwierząt.

Higiena pomieszczeń i wyposażenia

- Konstrukcja urządzeń do udoju oraz pomieszczeń, w których mleko i siara są składowane, przenoszone i schładzane powinny być tak usytuowane aby eliminować ryzyko zanieczyszczenia mleka.
- Pomieszczenia do składowania mleka i siary powinny być zabezpieczone przed szkodnikami, odpowiednio oddzielone od pomieszczeń, w których przetrzymywane są zwierzęta, a także wyposażone w odpowiednie urządzenia do schładzania mleka i siary. Jeżeli mleko jest codziennie odbierane to powinno być chłodzone do temperatury nie wyższej niż 8°C. Temperatura schłodzonego mleka odbieranego nie co dziennie nie może być wyższa niż 6°C.
- Powierzchnie urządzeń mających styczność z mlekiem i siarą (narzędzi, pojemników, zbiorników przeznaczonych do udoju, gromadzenia lub transportu) wykonane powinny być z materiałów łatwych do oczyszczenia oraz, w razie konieczności, do dezynfekowania, a także utrzymane w dobrym stanie. Wymaga to zastosowania materiałów gładkich, nadających się do mycia oraz nietoksycznych.
- Pojemniki i zbiorniki służące do transportu mleka muszą być co najmniej raz dziennie czyszczone i dezynfekowane.

Higiena podczas udoju i składowania

- Zwierzęta poddane leczeniu oraz przed zakończeniem zalecanego okresu karencji po leczeniu w celu uniknięcia przeniesienia pozostałości leków do mleka przeznaczonego do spożycia przez ludzi powinny być oznakowane.
- Zachowanie warunków higieny podczas dojenia, aby wykluczyć możliwość zanieczyszczenia mleka i siary.
- Zapewnienie czystości strzyków, wymion i przylegających do nich części.
- Schłodzenie mleka i siary niezwłocznie po udoju, w miejscu czystym, zaprojektowanym i wyposażonym w sposób uniemożliwiający jego zanieczyszczenie. Schłodzenie mleka i siary nie jest wymagane, gdy poddawane są procesom przetwórczym w ciągu dwóch godzin od udoju lub konieczne jest zastosowanie wyższej temperatury z przyczyn technologicznych.

SMR 5 - Zakaz stosowania związków o działaniu hormonalnym, tyreostatycznym i β -agonistycznym.

Wymogi dotyczące wszystkich posiadaczy zwierząt

- Rolnik musi przechowywać dokumentację leczenia zwierząt przez okres 5 lat od dokonania ostatniego wpisu.
- Zabrania się podawania zwierzętom gospodarskim, zwierzętom akwakultury oraz zwierzętom dzikim utrzymywanym jak zwierzęta gospodarskie związków o działaniu hormonalnym, tyreostatycznym i β -agonistycznym w celach innych niż lecznicze.
- Weterynaryjne produkty lecznicze zawierające substancje o działaniu β -agonistycznym, które mogą być stosowane w celu przyspieszania porodu oraz estradiol estradiol 17 β lub jego estropodobne pochodne nie mogą być posiadane i przechowywane w gospodarstwie.
- Nie wolno podawać w postaci zastrzyków substancji mających działanie beta-agonistyczne, w celu przyspieszenia porodu u krów, zwierzętom hodowlanym, włącznie ze zwierzętami reprodukcyjnymi, które nie będą dalej wykorzystywane do celów rozplodowych.
- Nie wolno umieszczać na rynku lub dokonywać uboju zwierząt gospodarskich lub zwierząt dzikich utrzymywanych przez człowieka jak zwierzęta gospodarskie, w organizmach których znajdują się lub u których wykryto substancje zabronione, z wyłączeniem przypadków, gdy substancje te zostały podane w celach leczniczych.
- Nie wolno umieszczać na rynku i przetwarzać mięsa zwierząt gospodarskich, zwierząt dzikich utrzymywanych przez człowieka jak zwierzęta gospodarskie i zwierząt akwakultury, w organizmach których znajdują się lub u których wykryto substancje zabronione z wyłączeniem przypadków, gdy substancje te zostały podane w celach leczniczych.
- Nie wolno umieszczać na rynku mięsa lub innych produktów pochodzenia zwierzęcego pochodzących od zwierząt, którym podawano substancje lecznicze o działaniu estrogenym, androgennym lub gestagennym, jeżeli przed dokonaniem uboju zwierzęcia nie był przestrzegany okres karencji wymagany dla wydalenia z jego organizmu produktów leczniczych weterynaryjnych.
- Zwierzętom przeznaczonym do chowu lub hodowli, włącznie ze zwierzętami reprodukcyjnymi, które nie będą dalej wykorzystywane do celów rozplodowych nie wolno podawać substancji w celu synchronizacji rui, przygotowania biorców, dawców zarodków do implantacji.

Przy powyższych zakazach należy jednocześnie brać pod uwagę przepisy bezpieczeństwa żywności, o których mowa w SMR 4 **Wymogi dotyczące higieny produkcji produktów pochodzenia zwierzęcego** myślnik 5 tj. zakaz wprowadzania do obrotu żywności pochodzenia zwierzęcego, w której zostały przekroczone maksymalne lub tymczasowe maksymalne limity pozostałości substancji farmakologicznie czynnych stosowanych w weterynaryjnych produktach leczniczych, lub w której znajdują się substancje niedozwolone.

Posiadaczy zwierząt akwakultury obowiązuje zakaz utrzymywania w gospodarstwie zwierząt akwakultury, w organizmach których znajdują się lub u których wykryto substancje zabronione, chyba że podawano je w celach leczniczych.

Hodowcom ryb zabrania się poddawania ryb zabiegom zmiany płci po ukończeniu przez nie 3 miesiąca życia.

IDENTYFIKACJA I REJESTRACJA ZWIERZĄT

Identyfikacja i rejestracja zwierząt (IRZplus) umożliwia śledzenie przemieszczeń zwierząt gospodarskich. Ma to szczególne znaczenie w przypadku wystąpienia choroby zakaźnej. Umożliwia szybką identyfikację miejsc, w których przebywały i przebywają zakażone zwierzęta, co ogranicza ryzyko dla zdrowia publicznego. Prawidłowo funkcjonujący system pozwala na ustalenie miejsca pobytu zwierzęcia i prześledzenie historii jego przemieszczania od momentu urodzenia aż do śmierci.

Obowiązki posiadacza zwierząt w zakresie identyfikacji i rejestracji zwierząt

- zgłoszenie się do biura powiatowego ARiMR w celu uzyskania numeru producenta
- rejestracja siedziby stada
- prawidłowe oznakowanie zwierząt i zgłoszenie ich do rejestru.
- posiadanie paszportów dla każdej sztuki bydła znajdującej się w stadzie zgodnym ze wzorem określonym w rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 6 czerwca 2007 r. w sprawie wzoru paszportu bydła (Dz. U. Nr.112). W paszporcie wymagane dane zamieszcza się natychmiast po przywiezieniu zwierzęcia do hodowli i bezpośrednio przed jego wywiezieniem.
- prowadzenie książki rejestracji w każdej siedzibie stada, odrębnej dla poszczególnych gatunków zwierząt gospodarskich oznakowanych (bydło, kozy, owce i świnie).

Zgłoszenia zwierząt do rejestru oraz dotyczących ich zdarzeń dokonać należy poprzez wypełnienie odpowiednich druków dostępnych w biurach powiatowych. Są to:

- rejestracja zwierzęcia (urodzenie, przywóz z państw spoza UE, kupno z państw UE)
- przemieszczenie zwierzęcia (kupno, sprzedaż, wywóz, sprzedaż do państw UE)
- padnięcie
- ubój

UWAGA: Zgodnie z przepisami UE prowadzenie książki rejestracji w siedzibie stada bydła, owiec lub kóz oraz świń w formie papierowej lub elektronicznej nie jest obowiązkowe, jeżeli posiadacz zwierzęcia będzie posiadał bezpośredni dostęp do aktualnych danych zawartych w krajowej centralnej bazie danych i za jej pośrednictwem będzie dokonywał wymaganych zgłoszeń zdarzeń zwierząt. Taka możliwość jest już dostępna dla rolników w związku z uruchomieniem przez ARiMR takiej centralnej bazy tj. systemu informatycznego IRZPlus. Posiadacze bydła, świń, owiec lub kóz, którzy uzyskali bezpośredni dostęp do IRZPlus obsługującego rejestr zwierząt gospodarskich oznakowanych, mogą za pośrednictwem formularza internetowego zamieszczonego na stronie internetowej ARiMR dokonać między innymi wszystkich zgłoszeń tych zwierząt. W związku z tym, obecnie trwają prace legislacyjne mające na celu zmianę rozporządzenia MRiRW w sprawie książki rejestracji bydła, świń, owiec lub kóz w zakresie dopuszczenia możliwości korzystania z aplikacji IRZPlus zamiast prowadzenia dotychczasowej obowiązkowej książki w formie papierowej.

SMR 6 - Identyfikacja i rejestracja świń.

Wymogi

- 1) Rolnik posiada numer siedziby stada świń.
- 2) Rolnik prowadzi aktualną książkę rejestracji świń, w formie papierowej lub elektronicznej, dokonując wpisów do tej książki w terminie 7 dni od dnia, w którym nastąpiło zdarzenie (przemieszczenie, urodzenie, padnięcie, ubój) powodujące obowiązek wpisu.
- 3) Rolnik jest obowiązany do udostępniania na żądanie osoby upoważnionej do dokonywania czynności kontrolnych: pisemnych lub ustnych informacji związanych z przedmiotem kontroli, dokumentów związanych z przedmiotem kontroli oraz okazywania i udostępniania danych informatycznych.
- 4) Dane zawarte w książce rejestracji świń są przechowywane przez okres 3 lat od dnia utraty posiadania zwierzęcia.
- 5) Rolnik jest zobowiązany przestrzegać wymagań związanych z oznakowaniem świń zgodnie z przepisami ustawy z dnia 2 kwietnia 2004 r. o systemie identyfikacji i rejestracji zwierząt (Dz. U. z 2017 r. poz. 546 z 2018 r. poz 1642).
- 6) Posiadacze świń dokonują co najmniej raz na dwa miesiące, nie później jednak niż w dniu 31 grudnia, spisu zwierząt przebywających w siedzibie stada, obejmującego liczbę tych zwierząt. Liczbę świń ustaloną podczas spisu należy umieścić w książce rejestracji. Informację o liczbie świń ustalonych w trakcie spisu należy przekazać Kierownikowi Biura ARiMR.

UWAGA: Obecnie trwają prace legislacyjne mające na celu zmianę rozporządzenia MRiRW w sprawie księgi rejestracji bydła, świń, owiec lub kóz. Po wejściu w życie nowego rozporządzenia w tej sprawie w przypadku księgi rejestracji świń prowadzonej w siedzibie stada położonej na obszarze zapowietrzonym, zagrożonym lub innym obszarze podlegającym ograniczeniom, ustanowionym zgodnie z przepisami o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt, w tym zgodnie z przepisami Unii Europejskiej obowiązującymi w tym zakresie, wpis do księgi rejestracji będzie musiał być dokonany w terminie 2 dni, od dnia w którym nastąpiło zdarzenie powodujące obowiązek wpisu.

SMR 7 - Identyfikacja i rejestracja bydła.

Wymogi:

- 1) Rolnik posiada numer siedziby stada bydła
- 2) Rolnik prowadzi aktualną księgę rejestracji bydła, dokonując wpisów do tej księgi w terminie 7 dni od dnia, w którym nastąpiło zdarzenie (przemieszczenie, urodzenie, padnięcie, ubój) powodujące obowiązek wpisu.
- 3) Posiadacze bydła zgłaszają fakt urodzenia, śmierci lub przewozu bydła do i z siedziby stada wraz z datami tych zdarzeń kierownikowi biura powiatowego ARiMR w terminie 7 dni od dnia nastąpienia tego zdarzenia.
- 4) W siedzibie stada wszystkie sztuki posiadają paszporty zgodne ze wzorem określonym w rozporządzeniu Ministra rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 6 czerwca 2007 r. w sprawie wzoru paszportu bydła (Dz. U. Nr.112, poz. 772). W paszporcie wymagane dane zamieszcza się natychmiast po przywiezieniu zwierzęcia do hodowli i bezpośrednio przed jego wywiezieniem.
- 5) Posiadacz bydła obowiązany jest przedstawiać na żądanie ARiMR oraz organów Inspekcji Weterynaryjnej informacje dotyczące pochodzenia, identyfikacji lub przeznaczenia bydła.
- 6) Księga rejestracji bydła jest udostępniana przez rolnika na żądanie osoby upoważnionej do wykonywania czynności kontrolnych
- 7) Rolnik prowadzi aktualną księgę rejestracji bydła w formie papierowej lub w formie elektronicznej i przechowuje dane zawarte w księdze rejestracji bydła przez okres 3 lat od daty utraty posiadania zwierzęcia.

SMR 8 - Identyfikacja i rejestracja owiec i kóz.

Wymogi:

- 1) Rolnik posiada numer siedziby stada owiec lub kóz.
- 2) Rolnik prowadzi aktualną księgę rejestracji owiec lub księgę rejestracji kóz, dokonując wpisów do tej księgi w terminie 7 dni od dnia, w którym nastąpiło zdarzenie powodujące obowiązek wpisu.
- 3) W przypadku przewozu owiec i kóz w obrębie terytorium państwa zwierzętom tym towarzyszą aktualne dokumenty przewozowe, które powinny być przechowywane przez okres nie krótszy niż 3 lata od dnia przewozu zwierząt do miejsca przeznaczenia.
- 4) Posiadacze owiec lub kóz dokonują co najmniej raz na dwanaście miesięcy, nie później jednak niż w dniu 31 grudnia, spisu zwierząt przebywających w siedzibie stada, obejmującego liczbę tych zwierząt. Liczbę owiec lub kóz ustaloną podczas spisu należy umieścić w księdze rejestracji.
- 5) Rolnik prowadzi aktualną księgę rejestracji owiec lub księgę rejestracji kóz, w formie papierowej lub w formie elektronicznej i przechowuje dane zawarte w księdze rejestracji owiec oraz w księdze rejestracji kóz przez okres 3 lat od daty utraty posiadania zwierzęcia.
- 6) Księgą rejestracji owiec i księgą rejestracji kóz jest udostępniana przez rolnika na żądanie osoby upoważnionej do wykonywania czynności kontrolnych.
- 7) Rolnik dostarcza na żądanie ARiMR oraz organów Inspekcji Weterynaryjnej informacje dotyczące pochodzenia, identyfikacji i miejsca przeznaczenia owiec lub kóz, które hodowca posiadał, przechowywał, transportował, sprzedawał lub ubijał w ciągu 3 ostatnich lat.

Zgłoszenia zwierząt do rejestru oraz dotyczących ich zdarzeń dokonujemy poprzez wypełnienie odpowiednich druków dostępnych w biurach powiatowych. Są to:

- rejestracja zwierzęcia (urodzenie, przywóz z państw spoza UE, kupno z państw UE)
- przemieszczenie zwierzęcia (kupno, sprzedaż, wywóz, sprzedaż do państw UE)
- padnięcie
- ubój

Posiadacze bydła, owiec i kóz zobowiązani są zgłosić w biurze powiatowym ARiMR, w ciągu 7 dni, każdą zmianę miejsca pobytu zwierzęcia.

Posiadacze świń zgłaszają w ciągu 7 dni zwiększenie lub zmniejszenie liczebności stada, a na obszarze podlegającym ograniczeniom zgodnie z przepisami o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczania chorób zakaźnych (np. ASF), zgłoszenia zmiany stanu stada świń (z wyłączeniem urodzenia) dokonują w ciągu 2 dni.

Oznakowanie zwierząt

Oznakowanie zwierząt i zgłoszenia tego faktu Agencji posiadacz zwierzęcia jest zobowiązany dokonać przed opuszczeniem przez zwierzę gospodarstwa, nie później niż:

- 7 dni od urodzenia zwierzęcia – w przypadku bydła
- 180 dni od urodzenia – w przypadku owiec i kóz
- 30 dni od urodzenia lub przed opuszczeniem przez świnię siedziby stada i poinformować o tym fakcie w terminie 7 dni od oznakowania, a na obszarze zapowietrzonym, zagrożonym lub innym obszarze podlegającym ograniczeniom ustanowionym zgodnie z przepisami o ochronie zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych w terminie 2 dni od oznakowania. Jeżeli świnię są przemieszczane do innej siedziby stada niż siedziba ich urodzenia i zwierzęta tam przebywają dłużej niż 30 dni, to posiadacz świń jest zobowiązany dodatkowo oznakować tę świnię kolczykiem lub tatuażem z numerem siedziby stada, w której przebywa.

Zwierzęta zakupione w krajach Unii Europejskiej przy wjeździe do Polski zachowują dotychczasowe oznakowanie. Nie wolno usuwać kolczyka lub zastępować go innym. W przypadku utraty lub uszkodzenia kolczyka należy zamówić duplikat, a po otrzymaniu kolczyka z tym samym numerem, założyć go zwierzęciu. Zwierzęta przywiezione spoza Unii Europejskiej otrzymują nowy numer identyfikacyjny, zgodny ze wzorem obowiązującym dla danego gatunku zwierząt i muszą zostać oznakowane. W przypadku przywożonych z państwa trzeciego owiec lub kóz termin ich oznakowania wynosi 14 dni od dnia przeprowadzenia kontroli granicznej (z wyłączeniem przypadku, gdy miejscem przeznaczenia jest rzeźnia, a ubój został dokonany w terminie 5 dni roboczych od dnia kontroli granicznej), nie później niż do dnia opuszczenia siedziby stada, w którym się urodziły.

Utrata kolczyka

Jeżeli dojdzie do utraty kolczyka przez zwierzę, to posiadacz zwierzęcia (bydła, owiec, kóz) zobowiązany jest oznakować zwierzę duplikatem kolczyka w terminie 7 dni od otrzymania tego duplikatu. Świnie, które zgubiły kolczyk lub uległ on uszkodzeniu uniemożliwiającym identyfikację zwierzęcia, muszą zostać oznakowane numerem siedziby stada, w której przebywają w terminie 1 dnia od stwierdzenia jego utraty. Dokumentację związaną z identyfikacją i rejestracją zwierząt można prowadzić w formie elektronicznej poprzez portal IRZ - Plus.

Zdrowie zwierząt

Dotyczy wszystkich rolników utrzymujących zwierzęta.

Rolnik zobowiązany jest do przestrzegania obowiązku niezwłocznego powiadomienia organu Inspekcji Weterynaryjnej albo najbliższego podmiotu świadczącego usługi z zakresu medycyny weterynaryjnej, albo wójta (burmistrza, prezydenta miasta) o podejrzeniu wystąpienia choroby zakaźnej zwierząt, w szczególności poronienia u bydła, świń, owiec i kóz, objawów neurologicznych u zwierząt, znacznej liczby nagłych padnięć, zmian o charakterze krost, pęcherzy, nadżerek lub wybroczyn na skórze i błonach śluzowych zwierząt kopytnych oraz podwyższonej śmiertelności zwierząt akwakultury.

Po dokonaniu w/w powiadomienia posiadacz zwierzęcia jest obowiązany do:

- pozostawienia zwierząt w miejscu ich przebywania i niewprowadzania tam innych zwierząt,
- uniemożliwienia osobom postronnym dostępu do pomieszczeń lub miejsc, w których znajdują się zwierzęta podejrzane o zakażenie lub chorobę, lub zwłoki zwierzęce,
- wstrzymania się od wywożenia, wynoszenia i zbywania produktów, w szczególności mięsa, zwłok zwierzęcych, środków żywienia zwierząt wody, ściółki, nawozów naturalnych w rozumieniu przepisów o nawozach i nawożeniu i innych przedmiotów znajdujących się w miejscu, w którym wystąpiła choroba,
- udostępnienia organom Inspekcji Weterynaryjnej zwierząt i zwłok zwierzęcych do badań i zabiegów weterynaryjnych, a także udzielania pomocy przy ich wykonywaniu,
- udzielania organom Inspekcji Weterynaryjnej oraz osobom działającym w imieniu tych organów wyjaśnień i podawania informacji, które mogą mieć znaczenie dla wykrycia choroby i źródeł zakażenia lub zapobiegania jej szerzeniu.

SMR 9 - Zapobieganie, kontrola i zwalczanie przenośnych gąbczastych encefalopatii (TSE).

Wymogi dotyczące wszystkich posiadaczy zwierząt

- Rolnik utrzymujący w gospodarstwie zwierzęta przeżuujące oraz nieprzeżuujące stosujący w żywieniu tych ostatnich białka pochodzenia zwierzęcego ma obowiązek takiej organizacji transportu, magazynowania, dystrybucji pasz, żeby na żadnym z tych etapów nie doszło do zanieczyszczenia pasz dla przeżuwaczy białkiem pochodzenia zwierzęcego.

Wymogi dotyczące posiadaczy przeżuwaczy

- Zakaz karmienia zwierząt przeżuwających białkiem pochodzenia zwierzęcego oraz paszami zawierającymi takie białka, z wyłączeniem białka dopuszczonego do żywienia zwierząt.

W żywieniu przeżuwaczy dopuszczone jest stosowanie następujących białek zwierzęcych oraz pasz zawierających te białka: mleko, produkty na bazie mleka i siary, jaja i produkty jajeczne, żelatyna pochodząca od zwierząt innych niż przeżuwacze, hydrolizaty białkowe pochodzące od zwierząt innych niż przeżuwacze i otrzymane ze skór i skórek przeżuwaczy, mączka rybna w preparatach mlekozastępczych dla nieodsadzonych przeżuwaczy hodowlanych (zgodnie z przewidzianymi warunkami).

- Rolnik jest obowiązany niezwłocznie powiadomić organ Inspekcji Weterynaryjnej, albo najbliższy podmiot świadczący usługi z zakresu medycyny weterynaryjnej, albo wójta (burmistrza, prezydenta miasta) o każdym przypadku podejrzenia wystąpienia TSE u posiadanych przez niego zwierząt.
- W przypadku podejrzenia wystąpienia TSE, przestrzegany jest zakaz wywożenia z gospodarstwa zwierząt gatunków wrażliwych na zakażenie TSE, do czasu uzyskania decyzji powiatowego lekarza weterynarii.
- Rolnik przestrzega nakazów i zakazów wynikających z decyzji wydanej przez powiatowego lekarza weterynarii oraz współdziała przy zwalczaniu TSE.
- Przestrzegany jest zakaz wprowadzania na rynek potomstwa pierwszego pokolenia, nasienia, zarodków i komórek jajowych zwierząt podejrzanych lub u których potwierdzono wystąpienie TSE w ciągu poprzedzającego okresu dwuletniego lub w ciągu okresu, który nastąpił po wystąpieniu pierwszego objawu klinicznego choroby.
- Przestrzegany jest obowiązek posiadania świadectw zdrowia wydanych przez urzędowego lekarza weterynarii w przypadku wprowadzania na rynek lub przywozu na teren Polski bydła, owiec lub kóz, ich zarodków, nasienia i komórek jajowych.

W przypadku posiadaczy nie przeżuwaczy

- Przestrzegany jest zakaz karmienia zwierząt gospodarskich innych niż przeżuwacze (wyjątek: mięsożerne zwierzęta futerkowe) białkiem pochodzenia zwierzęcego, chyba że rolnik posiada decyzję powiatowego lekarza weterynarii lub stosuje białka dopuszczone do żywienia zwierząt na zasadzie odstępstw. W ramach odstępstw dopuszczone jest:
 - 1) w żywieniu zwierząt gospodarskich innych niż przeżuwacze:
 - stosowanie białek pochodzenia zwierzęcego takich jak: mączki rybne, fosforany dwuwapniowe i fosforany trójwapniowe, produkty z krwi (pochodzącej od zwierząt innych niż przeżuwacze),
 - stosowanie białek zwierzęcych dopuszczonych w żywieniu zwierząt przeżuwających oraz pasz zawierających te białka.
 - 2) karmienie ryb mączkami z krwi pochodzącymi od zwierząt innych niż przeżuwacze.

Posiadacz zwierząt zobowiązany jest do przestrzegania nakazów i zakazów zawartych w decyzjach i rozporządzeniach wydanych w związku z podejrzeniem wystąpienia lub wystąpieniem choroby zakaźnej zwierząt. Wypełnienie obowiązków, zastosowanie się do zakazów i nakazów wraz ze zgodnym z przepisami prowadzeniem i przechowywaniem dokumentacji leczenia zwierząt stanowi warunek do uzyskania odszkodowania za zwierzęta zabite lub poddane ubojowi z nakazu inspekcji weterynaryjnej. Jest to również warunek uzyskania odszkodowania przysługującego za zniszczone produkty pochodzenia zwierzęcego, środki żywienia oraz sprzęt, których nie można było odkazić.

ZDROWOTNOŚĆ ROŚLIN

SMR 10 - Przestrzeganie zasad właściwego stosowania środków ochrony roślin.

Wymogi dotyczące wszystkich rolników

- Do stosowania przeznaczone są tylko środki ochrony roślin dopuszczone do obrotu.
- Środki ochrony roślin stosuje się zgodnie z etykietą stosowania oraz w taki sposób, aby nie stwarzać zagrożenia dla zdrowia ludzi, zwierząt i środowiska.
- Środki ochrony roślin przechowuje się zgodnie z zaleceniami zawartymi na etykiecie.
- Środki ochrony roślin stosuje się sprzętem sprawnym technicznie i skalibrowanym, dla którego wydano dokument potwierdzający przeprowadzenie badań sprawności technicznej.
- Osoba wykonująca zabiegi środkami ochrony roślin posiada aktualne zaświadczenie o ukończeniu szkolenia:
 - w zakresie stosowania środków ochrony roślin lub
 - w zakresie integrowanej produkcji roślin lub
 - w zakresie doradztwa dotyczącego środków ochrony roślin lub
 - wymaganego od użytkowników profesjonalnych w innym państwie członkowskim UE lub państwie będącym stroną umowy o Europejskim Obszarze Gospodarczym.
- Należy prowadzić ewidencję zbiegów wykonywanych przy użyciu środków ochrony roślin i przechowywać ją przez okres 3 lat.

OBSZAR III. DOBROSTAN ZWIERZĄT

Dobrostan zwierząt określa się jako stan zdrowia fizycznego i psychicznego pozwalający zwierzętom na normalne funkcjonowanie w środowisku w którym aktualnie przebywają. W odniesieniu do zwierząt gospodarskich dobrostan będzie osiągnięty poprzez wybór i zastosowanie takich technik i metod produkcji, które w maksymalnym stopniu eliminują wszelkie uciążliwości i pozwalają na osiągnięcie maksymalnie korzystnego poziomu ich życia. Zapewnienie warunków dobrostanu zwierząt jest podstawowym zadaniem utrzymującego zwierzęta ze względu na spełnienie wymagań aktualnie obowiązujących przepisów.

SMR 11 - Przestrzeganie norm ochrony cieląt

Wymogi:

- Rolnik jest obowiązany doglądać cielęta: utrzymywane w systemie otwartym co najmniej raz dziennie, zaś utrzymywane w pomieszczeniach co najmniej dwa razy dziennie.
- Cielęta utrzymywane w pojedynczych kojcach – kojce powinny być wykonane w sposób umożliwiający cielętom kontakt wzrokowy z innymi zwierzętami. Wymiary pojedynczego kojca dla cielęcia powinny wynosić : szerokość kojca – co najmniej wysokość cielęcia w kłębie, długość – co najmniej 1,1m długości ciała cielęcia mierzonej od czubka nosa do ogonowej krawędzi guza kulszowego.
- Cielęta utrzymywane grupowo powinny mieć zapewnioną taką powierzchnię kojca, która pozwoli na zachowanie odpowiedniej powierzchni dla cieląt w nim utrzymywanych. Powierzchnia przypadająca na jedno cielę w kojcu grupowym zależy od jego wagi i powinna wynosić co najmniej:
 - 1) 1,5 m² dla cieląt o masie ciała do 150 kg
 - 2) 1,7 m² dla cieląt o masie ciała powyżej 150 do 220 kg
 - 3) 1,8 m² dla cieląt o masie ciała powyżej 220 kg.
- Rolnikowi zabrania się utrzymywania cieląt powyżej 8 tygodnia życia w pojedynczych boksach, z wyjątkiem cieląt utrzymywanych z ich matkami w okresie ssania oraz z wyjątkiem gospodarstw utrzymujących mniej niż 6 cieląt jednocześnie oraz cieląt chorych.
- Dla cieląt utrzymywanych w systemie otwartym powierzchnia, która powinna przypadać na jedno cielę to co najmniej 5 m².
- Rolnik jest obowiązany zapewnić, aby pomieszczenia, w których utrzymywane są cielęta, wyposażenie tych pomieszczeń oraz sprzęt używany przy utrzymywaniu tych zwierząt, wykonane były z materiałów nieszkodliwych dla zdrowia zwierząt oraz nadających się do czyszczenia i odkażania.
- Rolnik jest obowiązany zapewnić, aby instalacja elektryczna w pomieszczeniach, w których są utrzymywane cielęta była wykonana w sposób określony w przepisach Prawa budowlanego.
- Rolnik jest obowiązany zapewnić, aby pomieszczenia, w których utrzymywane są cielęta, obieg powietrza, stopień zapylenia, temperatura, względna wilgotność powietrza i stężenie gazów były utrzymywane na poziomie nieszkodliwym dla zwierząt.

W pomieszczeniach w których utrzymuje się cielęta:

- √ stężenie:
 - dwutlenku węgla (CO₂) nie powinno przekraczać 3000 ppm,
 - siarkowodoru (H₂S) nie powinno przekraczać 5 ppm,
- √ koncentracja amoniaku (NH₃) nie powinna przekraczać 20 ppm
- √ Rolnik jest obowiązany zapewnić, aby pomieszczenia, w których utrzymywane są cielęta, wyposażenie tych pomieszczeń oraz sprzęt używany przy utrzymywaniu tych zwierząt były sprawdzane co najmniej raz dziennie, a wykryte usterki niezwłocznie usuwane.
- √ Rolnik, który wyposaża pomieszczenia, w których utrzymywane są cielęta, w mechaniczny lub automatyczny system wentylacji zapewnia, że system ten łączy się z:
 - systemem alarmowym sygnalizującym awarię systemu wentylacyjnego,
 - systemem wentylacji awaryjnej

oraz, że system alarmowy jest testowany regularnie.

- Rolnik jest obowiązany zapewnić, aby cielęta miały dostęp do światła naturalnego lub aby pomieszczenia, w których utrzymywane są cielęta, były oświetlone przystosowanym dla nich światłem sztucznym (co najmniej od godziny 9⁰⁰ do 17⁰⁰).
- Rolnik jest obowiązany otoczyć opieką chore lub ranne cielęta. Gdy opieka rolnika nie przynosi rezultatów, musi on jak najszybciej uzyskać poradę weterynaryjną dla każdego z cieląt, a w razie potrzeby odizolować chore lub ranne cielęta. W przypadku, gdy wymaga tego stan zdrowia zwierzęcia, zwierzę to utrzymuje się na ściółce.
- Rolnik jest obowiązany utrzymywać cielęta w warunkach zapewniających im swobodę ruchu, a w szczególności możliwość kładzenia się, wstawania oraz leżenia.
- Rolnikowi nie wolno utrzymywać cieląt na uwięzi, z wyjątkiem cieląt utrzymywanych grupowo w porze karmienia nie dłużej niż 1 godzinę. Podczas karmienia stosowana uprząż, pęta czy więzy nie mogą zmuszać zwierzęcia do przebywania w nienaturalnej pozycji i nie mogą powodować bólu, uszkodzenia ciała albo śmierci. W przypadku stosowania uwięzi muszą być one regularnie sprawdzane i w razie konieczności poprawiane, tak aby przez cały czas były wygodnie dopasowane.
- Rolnik jest obowiązany zapewnić, aby pomieszczenia, w których utrzymywane są cielęta, wyposażenie tych pomieszczeń oraz sprzęt używany przy utrzymywaniu tych zwierząt były czyszczone i odkażane.
- Rolnik jest obowiązany zapewnić, aby: odchody cieląt oraz niezjedzone resztki paszy były usuwane z pomieszczeń, w których utrzymuje się te zwierzęta, tak często, aby uniknąć wydzielania się nieprzyjemnych woni; pomieszczenia w których utrzymywane są cielęta były zabezpieczone przed muchami i gryzoniami.
- Rolnik jest obowiązany zapewnić, aby podłoga w pomieszczeniach, w których utrzymywane są cielęta, była twarda, równa i stabilna, a jej powierzchnia gładka i nieśliska.

- Rolnik jest obowiązany zapewnić, aby miejsce do leżenia dla cieląt było wygodne, czyste i odwodnione.
- Cielęta do ukończenia 2 tygodnia życia, jeżeli przebywają w budynkach to powinny być utrzymywane na ściółce.
- Rolnik jest obowiązany karmić cielęta paszą dostosowaną do ich gatunku, wieku, masy ciała i stanu fizjologicznego.
- Pasza wykorzystywana w żywieniu cieląt musi być dostosowana do wieku i masy ciała cielęcia, powinna zapewnić wystarczającą ilość żelaza (poziom hemoglobiny wynoszący co najmniej 4,5 milimol/litr).
- Rolnik jest obowiązany stosować w żywieniu cieląt powyżej 2 tygodnia życia paszę zawierającą pasze włókniste, przy czym dawkę tej paszy dla cieląt od 8 do 20 tygodnia życia zwiększa się stopniowo od 50 do 250 g włókna dziennie.
- Cielętom nie wolno zakładać kagańców.
- Cielęta powinny być karmione co najmniej 2 razy dziennie, a jeżeli przebywają w grupie i nie są żywione do woli to muszą mieć zapewniony jednoczesny dostęp do zadawanej paszy objętościowej i treściwej.
- Po ukończeniu 2 tygodnia życia należy zapewnić cielętom dostęp do wody lub innych płynów, a w okresie upałów lub w przypadku choroby stały dostęp do świeżej wody.
- Rolnik jest obowiązany umieścić wyposażenie i urządzenia przeznaczone do karmienia i pojenia cieląt w taki sposób, aby zminimalizować możliwość zanieczyszczenia paszy lub wody.
- Każde cielę po urodzeniu powinno otrzymać siarę w możliwie najkrótszym czasie (nie później jednak niż po upływie 6 godzin od urodzenia).

SMR 12 – Przestrzeganie norm ochrony świń

Wymogi

- Świnie powinny być karmione co najmniej raz dziennie, a jeżeli świnie są karmione grupowo i nie są karmione do woli lub jeżeli są karmione przy użyciu systemu automatycznego zadawania pasz, to każdy osobnik musi mieć zapewniony dostęp do paszy w tym samym czasie.
- Lochom w okresie między odsadzeniem prosiąt, a okresem okołoporodowym i loszkom należy zapewnić wystarczającą ilość pokarmu wysokoenergetycznego oraz pokarmu objętościowego lub wysoko włóknistego.
- Rolnik jest obowiązany do czasowego oddzielenia od grupy i utrzymywania pojedynczo świń chorych, zranionych, wykazujących agresję lub atakowanych przez inne zwierzęta.
- Wybór określonego systemu zadawania paszy (koryta, automaty paszowe) zależy od poziomu mechanizacji w danej chlewni. Wszystkie urządzenia służące do zadawania paszy powinny być kontrolowane co najmniej raz dziennie.
- Wszystkie świnie w wieku powyżej 2 tygodni muszą mieć zapewniony stały dostęp do świeżej wody.
- Świnie należy utrzymywać w warunkach zapewniających im swobodę ruchu, w szczególności możliwość kładzenia się, wstawania oraz leżenia.

Dla **świń utrzymywanych pojedynczo** należy zapewnić aby powierzchnia przypadająca na jednego osobnika wynosiła:

- co najmniej 6 m² dla knura bez krycia w kojcu.
- co najmniej 10 m² dla knura gdy krycie odbywa się w kojcu.
- co najmniej 3,5 m² dla lochy w okresie porodu i odchowu prosiąt ssących.
- co najmniej 2,7 m² dla knurków i loszek hodowlanych

Dla loch i loszek w sektorze krycia: długość odpowiadająca długości zwierzęcia powiększona o 0,3 m, nie mniej niż 2 m; szerokość 0,6 m (z możliwością swobodnego obrócenia się)

Dla **świń utrzymywanych grupowo** powierzchnia przypadająca na jedno zwierzę w kojcu powinna wynosić:

- do 10 kg masy ciała co najmniej - 0,15 m²
- 10 - 20 kg masy ciała co najmniej - 0,20 m²
- 20 - 30 kg masy ciała co najmniej - 0,30 m²
- 30 - 50 kg masy ciała co najmniej - 0,40 m²
- 50 - 85 kg masy ciała co najmniej - 0,55 m²
- 85 - 110 kg masy ciała o najmniej - 0,65 m²
- powyżej 110 kg masy ciała co najmniej - 1,00 m²

Rolnik jest obowiązany, w stadach powyżej 9 loch, należy utrzymywać grupowo lochy i loszki od 4 tygodnia po pokryciu do tygodnia przed przewidywanym terminem prosięcia, przy czym minimalna długość każdego z boków kojca powinna być zgodna z prawem.

Dla loch i loszek w okresie między 4 tygodniem po pokryciu do 1 tygodnia przed wyproszeniem:

Minimalne powierzchnie na jedną sztukę wynoszą:

- grupa licząca do 5 sztuk - powinno się zwiększyć minimalną powierzchnię o 10%:
 - lochy - 2,25 m - 2 i +10% tj. 2,48 m²
 - loszki - 1,64 m - 2 i +10% tj. 1,8 m²
- minimalna długość każdego z boków kojca – 2,41 m.
 - grupa licząca 6 - 39 sztuk;
 - lochy – 2,25 m - 2,
 - loszki – 1,64 m - 2,
- minimalna długość każdego z boków kojca – 2,81 m.
 - grupa 40 sztuk i więcej – można zmniejszyć minimalną powierzchnię o 10%;
 - lochy - 2,25 m² i -10% tj. 2,03 m²,
 - loszki - 1,64 m² i -10% tj. 1,48 m²,
- minimalna długość każdego z boków kojca - 2,81 m.

- Kojce należy budować z materiałów gwarantujących łatwość czyszczenia i dezynfekcji nie powodujących urazów i zapewnić zwierzętom uczucie komfortu. Podłoga w kojcu powinna być stabilna, równa i nie śliska.
- Jeżeli świnie utrzymywane są na podłogach szczelinowych(ruszt) to szerokość szczelin nie może być większa niż:
 - 11 mm dla prosiąt
 - 14 mm dla warchlaków, loszek i knurków hodowlanych
 - 18 mm dla tuczników
 - 20 mm dla loch i loszek po pokryciu

Szerokości beleczek podłogi szczelinowej nie mogą być mniejsze niż:

50 mm dla prosiąt i warchlaków

80 mm dla tuczników, loch i loszek po pokryciu

- W przypadku utrzymania loch z prosiętami kojec porodowy wyposaża się w przegrodę zapobiegającą przygniataniu prosiąt przez lochę i wydziela się część odpoczynkową dla prosiąt (budka, mata grzejna, promiennik).
- Rolnik jest obowiązany zaopatrzyć kojec, w którym utrzymuje się lochy i loszki, w tygodniu poprzedzającym przewidywany termin ich proszenia, w materiał umożliwiający budowę gniazda, chyba że nie jest to możliwe ze względu na stosowany w gospodarstwie system odprowadzania gnojowicy.
- Prosięta odsadza się nie wcześniej niż w 28 dniu od urodzenia chyba że wystąpi zagrożenie zdrowia lochy lub prosiąt. Dopuszcza się odsadzenie w 21 dniu życia ale tylko wtedy, jeżeli po odsadzeniu prosięta zostaną umieszczone w odizolowanym, uprzednio oczyszczonym i odkażonym pomieszczeniu innym niż w tym w którym są utrzymywane lochy.
- Świnie jako zwierzęta stadne manifestują swoje zachowanie poprzez ustalanie hierarchiczności w stadzie, skłonności do rycia i budowy gniazda. Dlatego też należy stworzyć im takie warunki, aby w jak najmniejszym stopniu ograniczyć ich naturalne zachowanie poprzez zapewnienie stałego dostępu do materiałów i przedmiotów absorbujących ich uwagę (słoma, siano, trociny). Warchlakom, tucznikom utrzymywanych w kojcach z podłogą rusztową umieszcza się przedmioty do zabawy takie jak: piłki, opony, łańcuch czy liny.
- Rolnikowi nie wolno utrzymywać loch i loszek na uwięzi.
- Świnie utrzymywane w budynkach inwentarskich nie mogą być utrzymywane w ciemnościach. Zapewnić im należy oświetlenie naturalne lub sztuczne przez okres minimum 8 godzin dziennie światłem, o natężeniu minimum 40 lux.
- W pomieszczeniach dla świń hałas nie powinien być stały lub wywoływany nagle, a jego natężenie nie powinno przekraczać 85 dB.
- Stężenie szkodliwych gazów w budynkach dla świń nie powinno przekraczać:
 - dwutlenek węgla 3 000 ppm
 - siarkowodór 5 ppm
 - amoniak 20 ppm
- Usuwanie szkodliwych gazów powinno odbywać się poprzez instalowanie sprawnie działającej wentylacji mechanicznej lub grawitacyjnej. Jeżeli w budynku zainstalowana jest wentylacja mechaniczna to taki budynek musi posiadać wentylację zapasową i system alarmowy informujący hodowcę o wystąpieniu awarii wentylacji. System alarmowy może być w postaci zainstalowania na budynku syreny alarmowej, sygnalizacji świetlnej lub powiadomienia na telefon komórkowy.

Zabiegi zootechniczne

Kastrację knurków dokonuje się w pierwszych 7 dniach ich życia z zastosowaniem technik nie powodujących rozrywania tkanek, jeżeli zabieg wykonany jest po tym dniu to można go dokonać wyłącznie po zastosowaniu środka znieczulającego podanego przez lekarza weterynarii. Obcinanie ogona, skracanie kłów u prosiąt nie wolno wykonywać rutynowo, lecz tylko wtedy gdy wystąpiły pogryzienia wymion loch, lub obgryzienia uszu, ogonów u pozostałych zwierząt. Zabiegi te muszą być wykonane przez lekarza weterynarii lub osobę odpowiednio przeszkoloną, doświadczoną w wykonywaniu takich zabiegów z użyciem właściwych środków i zachowaniem właściwej higieny. Wszystkie zabiegi wykonywane na zwierzętach należy odnotować w książce leczenia zwierząt z podaniem nazwy leku i okresu karencji. W celu ograniczenia rozprzestrzeniania się chorób zabezpieczyć budynki przed gryzoniami, zwierzętami dzikimi i domowymi, a także przed ptakami. W tym celu należy stosować między innymi maty dezynfekcyjne przed wejściem na teren gospodarstwa, jak również przed wejściem do budynku i pomiędzy poszczególnymi sektorami. Na budynku w widocznym miejscu powinniśmy umieścić tablicę ostrzegawczą z napisem „Osobą postronnym wstęp wzbroniony”.

SMR 13 – Przestrzeganie norm ochrony zwierząt gospodarskich.

Wymogi obowiązujące posiadaczy wszystkich gatunków zwierząt gospodarskich.

- Zapewnienie odpowiednich warunków chowu i hodowli zwierząt, które nie powodują urazów, uszkodzeń ciała lub innych cierpień.
- Zapewnienie zwierzętom swobodę ruchów, a w szczególności możliwość swobodnego kładzenia się, wstawania oraz leżenia.
- Chore lub ranne zwierzęta gospodarskie należy niezwłocznie otoczyć opieką, a w przypadku gdy opieka rolnika nie przynosi rezultatów w miarę potrzeby odizolować oraz niezwłocznie zasięgnąć porady lekarza weterynarii. Jeżeli tego stan zdrowia takiego zwierzęcia, zwierzę to należy utrzymywać na ściółce.

-
- Zapewnienie zwierzętom kontaktu wzrokowego z innymi zwierzętami.
 - Należy zapewnić, aby pomieszczenia, w których utrzymywane są zwierzęta były oświetlone przystosowanym dla danego gatunku zwierząt światłem sztucznym, z odpowiednią przerwą od tego oświetlenia lub aby był zapewniony dostęp do światła naturalnego.
 - Pomieszczenia w których utrzymywane są zwierzęta gospodarskie, należy wyposażyć w stałe lub przenośne oświetlenie sztuczne, w celu umożliwienia kontroli tych pomieszczeń i doglądania umieszczonych w nich zwierząt o każdej porze.
 - Pomieszczenia, w których są utrzymywane zwierzęta ich wyposażenie oraz sprzęt używany przy utrzymywaniu tych zwierząt powinny być z materiałów nieszkodliwych dla zdrowia zwierząt i powinny nadawać się do czyszczenia i dezynfekcji.
 - Jeżeli zwierzęta gospodarskie są utrzymywane w systemie otwartym, to rolnik jest obowiązany zapewnić zwierzętom możliwość ochrony przed niekorzystnymi warunkami atmosferycznymi i zwierzętami drapieżnymi.
 - Należy karmić zwierzęta gospodarskie paszą dostosowaną do ich gatunku, wieku, masy ciała i stanu fizjologicznego oraz w taki sposób i taką paszą, aby nie powodować urazów i uszkodzeń ciała lub innych cierpień.
 - Należy zapewnić zwierzętom gospodarskim dostęp do odpowiedniej ilości wody lub w inny sposób zaspokoić ich zapotrzebowanie na płyny.
 - Należy zapewnić, aby zwierzęta gospodarskie miały dostęp do paszy z odpowiednią, regulowaną prawem, częstotliwością.
 - Należy zapewnić, aby wyposażenie i sprzęt używane przy utrzymywaniu zwierząt gospodarskich były sprawdzane co najmniej raz dziennie, a wykryte usterki niezwłocznie usuwane.
 - Wyposażenie i sprzęt przeznaczone do karmienia i pojenia zwierząt gospodarskich umieszcza się w taki sposób, aby zminimalizować możliwość zanieczyszczenia paszy lub wody oraz ułatwić tym zwierzętom bezkonfliktowy dostęp do paszy i wody.
 - Należy zapewnić, aby w pomieszczeniach, w których utrzymywane są zwierzęta obieg powietrza, stopień zapylenia, temperatura, względna wilgotność powietrza, i stężenie gazów były utrzymywane na poziomie nieszkodliwym dla zwierząt.
 - Rolnik, który wyposaża pomieszczenia, w których są utrzymywane zwierzęta gospodarskie, w mechaniczny lub automatyczny system wentylacji zapewnia, że system ten łączy się z:
 - 1) systemem alarmowym sygnalizującym awarię systemu wentylacyjnego;
 - 2) systemem wentylacji awaryjnej oraz, że system alarmowy jest testowany regularnie.
 - Zwierzęta gospodarskie powinny być doglądane co najmniej raz dziennie.
 - Dokumentacja dotycząca leczenia, przeprowadzonych zabiegów weterynaryjnych, oraz padłych zwierząt powinna być przechowywana przez okres 3 lat.
 - Rolnikowi nie wolno okaleczać zwierząt, w tym zadawać bólu albo świadomie dopuszczać do zadawania bólu lub cierpień.
 - Zwierzęta powinny być pod opieką wystarczającej liczby personelu posiadającego odpowiednie umiejętności, wiedzę i kompetencje zawodowe.
-

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa Inwestująca w Obszary Wiejskie”.